

Riksdagens snabbprotokoll

2023/24:121

Fredagen den 24 maj

Kl. 09.00–13.06

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Särskild debatt om fortsatt stöd till Ukraina

Anf. 1 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Kriget i Ukraina är Europas stora ödesfråga just nu. Vi socialdemokrater begärde denna debatt efter att Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson i en intervju för några veckor sedan resonerade om att det finns en övre gräns för stödet till Ukraina. Det tolkade vi och många med oss som att Sverigedemokraterna börjat svaja i sitt stöd, precis som många andra högerpartier i EU har gjort länge. Detta är ju en stor fråga i EU-valet. Jag hoppas att så inte är fallet utan att SD i denna debatt kan ge ett klart besked om att också Sverigedemokraterna står fast vid Sveriges stöd till Ukraina och att Sverige behöver ge det stödet så länge det behövs, utan någon bortre tidsgräns.

Ett annat besked vi hoppas kunna få är från försvarsministern. Vi har länge krävt att Sverige ska bidra med stridsflyg till Ukraina, och det är också hett eftertraktat av Ukraina. Det har utretts av Försvarsmakten, men vi har fortfarande inte fått något besked. Vi hoppas att försvarsministern har det beskedet med sig hit i dag.

Anf. 2 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Försvaret av Ukrainas frihet och suveränitet är de kommande årens viktigaste utrikespolitiska uppgift. Vi stöder Ukraina av medmänsklighet och anständighet, men vi stöder också Ukraina för vår egen skull. Ukraina utgör i dag Europas sköld mot rysk militär aggression. Ukrainas säkerhet är vår säkerhet. Att stötta Ukraina är därför också en investering i vår egen säkerhet.

Stödet till Ukraina är också ett tydligt ställningstagande för folkrätten och för en regelbaserad världsordning där alla länder har rätt att avgöra sina egna säkerhetspolitiska vägval. Ryssland och Vladimir Putin vill vrida klockan tillbaka till en tid då små länder var stora länders bakgård och den starkes rätt gällde. Dit ska vi inte tillbaka. Det är därför en skyldighet för oss att stötta Ukraina.

Regeringen gick också till val på att kraftfullt öka stödet till Ukraina, och det löftet har vi levererat på. Det svenska militära stödet till Ukraina har hittills uppgått till drygt 30 miljarder sedan kriget påbörjades. Tidigare i veckan kunde vi även ge besked om att det kommer att inrättas en långsiktig ekonomisk ram för det militära stödet, som kommer att uppgå till 75 miljarder över tre år.

Herr talman! Utöver det militära bidraget bidrar Sverige med stöd på en lång rad andra områden. Vi har bistått med cirka 2,1 miljarder i humanitärt stöd och cirka 4 miljarder i finansiellt uppbyggnads- och reformstöd. Via MSB har vi också bistått med 800 miljoner i civilt stöd.

Sverige är även aktivt inom EU för att driva på för ett utökat bistånd såväl militärt som civilt. EU har etablerat Ukrainafaciliteten, som omfattar 50 miljarder euro för återuppbyggnad av landet, och ett särskilt Ukrainakuvert om 5 miljarder euro för militärt stöd har antagits inom ramen för den europeiska fredsfaciliteten.

Det militära stöd Sverige har beslutat om har utformats i nära dialog med Ukraina och med utgångspunkt i ukrainska behov. Vi har även haft ett tydligt fokus på snabba leveranser av system med hög kvalitet. Vi har inte bara skickat stridsfordon och artilleripjäser utan också bistått ukrainarna med helhetslösningar där även utbildning, underhåll, reservdelar och ammunition har ingått. Målsättningen har varit att bygga militär förmåga tillsammans med ukrainarna så att de kan nå framgång på slagfältet.

Sveriges militära stöd till Ukraina är uppdelat i fyra pelare: militära donationer, utbildning, finansiellt stöd och upphandlings- och industristöd. När det gäller vapen och materiel började Sverige inledningsvis med enklare vapen men har gradvis gått över till att skicka mer avancerad och tyngre försvarsmateriel, såsom stridsvagnar, stridsfordon, artillerisystem, stridsbåtar och artilleri- och luftvärnssystem. Ukrainska soldater har också utbildats inom ramen för svenska bidrag. Detta har vi bidragit med i Litauen, Tyskland, Storbritannien och här i Sverige, och det kvitto jag får från ukrainska soldater och den ukrainska politiska ledningen är att Försvarsmakten är mycket duktig i att

utbilda ukrainska soldater och att det svenska stödet är mycket uppskattat, inte minst på utbildningssidan.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga att det stöd Sverige har gett Ukraina också har skett med unik politisk bredd. Av de 15 stödpaket Sverige hittills har skickat har 14 backats upp av samtliga partier i denna kammare, och det är en styrka för Sverige. Jag ser fram emot en fortsatt bred samsyn i utformningen av det långsiktiga stödet till Ukraina.

Anf. 3 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Ukrainas sak är vår sak. Den kamp Ukraina för mot Ryssland för att rädda sitt land från den ryska invasionen är en ödeskamp också för Europa. Historien lär oss att om man låter despoter och diktatorer som Putin hållas och låter dem få som de vill kommer de aldrig att sluta. Tar Ryssland Ukraina kommer man att gå vidare till andra länder som Moldavien, Georgien och så vidare. Nu på sistone har Ryssland också börjat prata om havsgränsen mot Finland för att skrämmas och få oss ur balans. Det är så diktatorer gör, och det är därför det är så viktigt att de stoppas och att den demokratiska världen står upp mot despoterna i ett enat, handfast och långsiktigt motstånd.

Men alla gör tyvärr inte detta. I USA svajar den amerikanska högern, republikanerna, i sitt stöd. Ingen vet vad som händer om Trump blir president igen. Också i EU finns krafter som inte orkar stå emot. Det handlar framför allt om de högerextrema rörelser som i decennier bearbetats av och ibland också rent av finansierats av ryska intressen: Le Pens parti i Frankrike, Alternative für Deutschland i Tyskland och Orbáns parti i Ungern. Allihop säger ungefär samma sak: Vi har inte råd att stödja Ukraina mer.

I en intervju med Jimmie Åkesson i Göteborgs-Posten för en månad sedan hördes ett eko av detta budskap. Han började prata om att det finns en övre gräns och att vi snart har tomt på egen materiel om vi fortsätter att skicka materiel till Ukraina. Detta kan inte tolkas på något annat sätt än att det enligt Sverigedemokraterna snart måste vara ett slut på vapenleveranserna till Ukraina. Alla sådana resonemang är inget annat än en gåva till Putin. Aron Emilsson talar efter mig och kan förhoppningsvis klargöra vad Jimmie Åkesson menade. Om han nu menade något annat ser jag fram emot detta klargörande.

Herr talman! Vi fick inget besked från försvarsministern om Jas till Ukraina. Vi har varit överens om alla stöd hittills. Det var ju den socialdemokratiska regeringen som inledde stödet direkt efter invasionen, våren 2022. Vi vet att luftvärn och stridsflyg är hett eftertraktat av Ukraina och kan vara helt avgörande för utgången av detta krig.

Frågan har utretts av Försvarsmakten. Underlaget kom i december förra året och har alltså legat på regeringens bord i fem månader. Nu börjar det bli dags för regeringen att klargöra vilken regeringens ståndpunkt är i frågan. Vi socialdemokrater har som sagt krävt att Sverige också ska bidra med stridsflyg till Ukraina. Nu

vill vi ha ett besked av försvarsministern om vilken ståndpunkt regeringen har i frågan.

Anf. 4 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Att stödet till Ukraina fortgår är och förblir avgörande för Sveriges, Europas och i förlängningen världens säkerhet. I min egen hembygd härjade ryssen för ungefär 300 år sedan. I dag bombar och massakrerar man civila i Ukraina och hotar säkerheten i Östersjöregionen; om detta ska det inte råda något tvivel.

Det är en styrka för Sverige att alla stödpaket till Ukraina, utom det första, har kunnat beslutas i riksdagen i enighet, som försvarsministern framförde. Dessa beslut och hur den svenska staten har genomfört dem talar sitt tydliga språk. Det är den verkliga effekten som är avgörande. Vad vi tillsammans med likasinnade bidrar med har effekt dagligen för Ukrainas försvarsförmåga.

Sverigedemokraterna verkade för ökat militärt och civilt stöd till Ukraina redan före den fullskaliga invasionen. Vi var pådrivande för militärt stöd i en tid då den dåvarande utrikesministern Ann Linde felaktigt påstod att Sverige på grund av gällande regelverk inte kunde stödja Ukraina med krigsmateriel. Linde blev sedermera fälld i KU för detta uttalande. Från Sverigedemokraternas sida var vi sedan tillsammans med regeringen pådrivande för fler och avancerade vapensystem, bland annat stridsvagnar, i ett tidigt skede.

Jag är stolt över att samarbetspartierna i regeringsunderlaget har kunnat öka stödet väsentligt sedan hösten 2022. Jag vill också passa på att tacka Socialdemokraterna och den övriga oppositionen för att man har slutit upp bakom detta i kammaren. Stridsfordon, stridsbåtar och världens mest avancerade artilleri i form av Archer är exempel på försvarsmateriel som vi tillsammans lagt förslag om att stödja Ukraina med och som har levererats till landet.

Herr talman! Denna vecka skriver vi ny historia när det gäller stödet till Ukraina. Regeringen och Sverigedemokraterna har presenterat en Ukrainaram som innebär ett treårigt militärt stöd som uppgår till sammanlagt 75 miljarder kronor. Det handlar om donationer till Ukraina men också om finansiella bidrag samt ekonomiskt stöd vid upphandling av försvarsmateriel. Detta kommer att innebära att vapen från den svenska försvarsindustrin kan gå till Ukraina. Genom ett stort stöd till Ukraina nu motverkas ett långvarigt krig och långvariga behov av stöd.

Vi är stolta men inte nöjda. Stödet är existentiellt. Det handlar om vad vi de facto gör och beslutar, inte om det politiska spelet, vem som kan skrika högst eller att ohederligt påstå att stödet skulle svaja från någon sida i den här kammaren.

Självklart går det att diskutera de svåra avvägningar vi som stat gör mellan å ena sidan den materiel vi behöver för vårt försvar av svenskt territorium och gemensamt ansvar inom Nato och å andra sidan det vi avvarar för det som i dag är vår yttersta försvarslinje,

nämligen fronten i Ukraina. Det är ansvarsfullt och sker dagligen, inte minst på myndighetsnivå.

Men vad stort sker, det sker tyst. En svensk tiger men är desto ihärdigare i att lutherskt och pliktroget arbeta för fortsatt stöd till Sveriges blågula broderfolk, som just nu slåss för vår gemensamma frihet i det vackra men sargade Ukraina.

Anf. 5 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Hej till alla er som lyssnar hemma och på läktaren! Det är nu mer än två år sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina inleddes efter år av ockupation av Krim. Ett fruktansvärt krig har följt, med många dödsoffer, splittrade familjer, stor förstörelse, sönderbombade städer och sönderbombad infrastruktur samt många flyktingar. Generationer av barn kommer att växa upp med sorgen och minnena.

Rysslands invasion, ockupation och krig är såklart fullständigt oacceptabelt och strider mot allt vad folk-rätten heter. Det måste fördömas med de allra starkaste ord. Angreppet är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet och innebär ett stort lidande för det ukrainska folket.

Rysslands imperialistiska krig mot Ukraina kräver att omvärlden stöder Ukraina militärt, humanitärt, ekonomiskt och diplomatiskt. Det militära stödet från Sverige handlar om vapensystem, ammunition och utbildning. Jag är väldigt stolt över all den utbildning av ukrainska soldater som svenska soldater från Försvarsmakten och hemvärnet har bidragit med både här hemma och i andra länder.

Sveriges stöd till Ukraina är och måste vara brett och långsiktigt. Tusentals av de miljoner människor som har tvingats fly från Ukraina har kommit till Sverige, och de behöver bättre möjligheter att ha ett bra liv här under den tid som kriget pågår. Vänsterpartiet anser därför att den låga dagessättningen till flyktingarna måste höjas. Att ge dem som har flytt från kriget en dräglig och trygg tillvaro i Sverige är också en del av det stöd som Sverige ger till Ukraina och den ukrainska befolkningen.

När kriget är slut ska Sverige vara en aktiv part i återuppbyggnaden av Ukraina utifrån den inriktning som den ukrainska befolkningen vill se.

Herr talman! Vi är många i denna kammare som har besökt Ukraina under det pågående kriget och som har varit med och tagit emot besökande delegationer från Ukraina här i riksdagen. Vi har på många sätt fått höra och med egna ögon se hur situationen är och vilka behov som finns. Vi är alla otroligt imponerade av ukrainarnas motståndskraft och försvarsvilja. Vi har också lärt oss mycket av det försvar, den kamp och den verklighet som pågår i Ukraina. Kriget har visat hur viktigt det är med den europeiska enigheten och solidariteten.

Herr talman! Ryssland måste förlora det här kriget. Ukraina ska inte tvingas lämna ifrån sig vare sig mark eller makt till Ryssland. Att man kan försvara sina gränser och sin befolkning är grundläggande för att Ukraina i framtiden ska kunna bygga upp och stärka

sin demokrati och välfärden för befolkningen. Vänsterpartiet står därför bakom det humanitära, ekonomiska och militära stöd som Sverige skickar till Ukraina. Vänsterpartiet fördömer också den ryska invasionen och ockupationen.

Anf. 6 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Åhörare! För precis två veckor sedan besökte jag Borodjanka. Det är en by i Ukraina där byggnaderna fortfarande bär vittnesbörd om såren efter att Putinregimen förvandlade byn till ett bestialiskt inferno där soldaterna sköt besinningslöst i 360 grader mot civila vuxna och barn.

Det jag tog med mig från det jag såg där var beslutsamheten i ögonen hos de bybor som visade oss runt och beslutsamheten i ögonen hos de personer från den ukrainska ledningen som vi träffade i Kiev. Ukraina funkar, trots att Putinregimen terrorbombar landet. Ukrainas armé håller gränsen. Ukrainas företag arbetar. Tågen rullar på järnvägarna. Ekonomin växer – valutan står stark, och exporten är tillbaka.

Men beslutsamheten och det till synes outsinliga modet konfronteras av att Ryssland har tiofalt mer ammunition än Ukraina. Därför, herr talman, är Centerpartiets budskap i dag att vi måste göra mer. Europa och Sverige måste göra mer, och det är bråttom.

Det finns en ny front norr om Charkiv. Det är nu två veckor till Europavalet, och det finns krafter – Putinkramare – inom den yttersta högern och vänstern som inte vill öka utan stoppa stödet till Ukraina. Det är ett halvår till valet i USA, och det viktigaste bidraget till Ukrainas försvar är hotat på grund av extremhöger-nationalisternas maskopi med Putin.

Centerpartiet manar regeringen att gå före. Stötta inte Ukraina så länge det krävs – inte as long as it takes! Gör i stället whatever it takes – så mycket som krävs – för att Ukraina ska vinna! Varje dag kommer vi att yrka på detta. Sverige ska stå längst fram. Sverige ska inte stå i mitten eller längre bak. Sverige ska inte vara steget efter utan längst fram i Europa.

Därför måste vi nu skicka Jas 39 Gripen, så att den flyger i Ukrainas blå himmel. Vi sa att vi skulle skicka Jas 39 Gripen när vi kom med i Nato. Vi sa att vi skulle skicka Jas 39 Gripen när vi var färdiga med en utredning. För guds skull – skicka Jas 39 Gripen nu!

Det andra som Centerpartiet vädjar om är att skicka mycket mer pengar till vapen. Det är mycket bra att regeringen efter långvarig vädjan från oss har ökat stödet till 75 miljarder kronor – äntligen ligger det över 1 procent av bnp. Men vi ber er: Sprid inte ut det över tre år, utan skicka pengarna här och nu! Och låt inte detta vara en övre gräns utan en undre gräns!

Våra nordiska grannländer ger mer än vi. Våra Baltiska grannländer ger mångdubbelt mer än vi. Vi måste kunna göra mer.

Herr talman! Det finns bara en enda gräns i detta krig, och det är Ukrainas gräns mot Ryssland. Varje morgon måste vi vakna upp och tänka på hur vi kan göra mer för att hjälpa Ukraina i detta krig.

Anf. 7 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Ukrainas sak är vår. Kriget går nu in på det tredje året, som flera har sagt. Det är ett anfalls-krig där man vill utplåna Ukraina som stat.

Vi har all anledning att fortsätta att stödja. Vi har gjort mycket från svensk sida, men vi behöver fortsätta, med uthållighet.

Jag hade tillsammans med flera andra här i kammaren tillfälle att för en tid sedan besöka Ukraina. Det är väldigt tydligt, herr talman, att det ukrainska folket är tacksamma för det stöd de har fått, såsom Stridsfordon 90, Archer, luftvärn och så vidare, men som flera här har sagt behövs ammunition. Det råder stor brist, och vi behöver hjälpa till och se till att produktionen av ammunition rampas upp. Det behövs mer av alla storlekar.

När vi besökte Ukraina träffade vi bland annat en soldat, 25 år gammal, lika gammal som min äldste son. När han i början av kriget skulle försvara en byggnad fick han en artilleripjäs över sig. Hela huset blev begravt. Det var väldigt skakande att höra om detta.

Sedan dess, herr talman, har krigsbrotten fortsatt, för Ryssland bryr sig inte om krigets lagar. Man ger sig på elcentraler, man ger sig på sjukhus och man ger sig på skolor. Det visar vilket land och vilken ledning vi har att göra med.

Det som jag började med att säga, att Ukrainas sak är vår, är verkligen viktigt. Vi har gjort mycket, och vi har nu också beslutat om långsiktigheten genom de 25 miljarderna under tre år. Det är viktigt att visa både Ukrainas folk och Putin att vi står vid Ukrainas sida långsiktigt. Ukraina ska vinna.

Anf. 8 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Jag välkomnar denna särskilda debatt om fortsatt stöd till Ukraina. För oss i Miljöpartiet är det självklart att Sverige ska bidra till Ukraina med såväl vapen som humanitärt bistånd samt civilt och finansiellt stöd.

Vi har stått bakom samtliga stödpaket till Ukraina och krävt att regeringen ska ta fram en plan för hur Sverige långsiktigt kan stötta Ukraina. Därför, herr talman, är det ett steg i rätt riktning att regeringen nu föreslår att Ukraina ska stöttas med 25 miljarder kronor om året under tre år.

Stödet till Ukraina måste dock vara ännu mer omfattande och långsiktigt. Det måste tas i beaktande att Ukraina ska kunna vinna både kriget och freden samt bygga upp sitt land och nå en långsiktig säkerhet. Putin tror att han har tiden på sin sida och att vi ska tröttna. Därför måste vi visa att vi menar allvar med att stötta Ukraina så länge som det krävs.

Att vi hjälper Ukraina att försvara sig mot angriparen Putin är viktigt för hela Europas säkerhet, demokrati och frihet. Men, herr talman, kriget i Ukraina är inte viktigt bara för Europa. Om Putins brott mot folkrätten får löna sig riskerar det att påverka många konflikter världen över, och därför måste regeringen fortsätta att verka för att EU ska hålla samman i stödet till Ukraina och sätta press på USA att fortsätta att bidra.

Regeringen behöver bidra till att bygga relationer till länder i Afrika, Sydamerika och Asien för att mobilisera stöd i FN och inte lämna walkover till Rysslands och Kinas nykoloniala agerande runt om i världen.

Tyvärr har regeringen genom sitt utrikespolitiska fokus på närområdet och ett minskat bistånd vänt sig bort från omvärlden. Vi i Miljöpartiet vill vara tydliga med att vi inte vill att regeringen ska dra ned på biståndet för att finansiera det välbehövliga och nödvändiga stödet till Ukraina.

Herr talman! Samtidigt som vi fortsätter att stötta Ukraina måste regeringen och EU sluta att spela dubbelspel med den ryska regimen. Ryssland får långt mer än hälften av sina exportintäkter från energi, och genom att stoppa all rysk energiimport till EU kan vi avsevärt begränsa Rysslands finansiering av kriget.

Det är fullständigt oacceptabelt att EU-länder de senaste två åren har köpt ryska fossila bränslen för nära 200 miljarder euro. De ryska intäkterna från dessa inköp, som har gått rakt in i Putins krigsmaskineri, är betydligt större än den totala summan av EU:s och medlemsstaternas finansiella, militära och humanitära stöd till Ukraina under samma period. Fortfarande tas det emot rysk flytande fossilgas i svenska hamnar, trots att länder i vårt närområde i Norden och Baltikum har gått före och förbjudit import.

Sveriges stöd till Ukraina måste vara långsiktigt. Det måste i ett första steg bidra till att Ukraina vinner kriget men också omfatta en återuppbyggnad av landet.

Anf. 9 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! I går fattade generalförsamlingen i Förenta nationerna beslutet att inrätta den 11 juli som en internationell minnesdag för offren för folkmordet i Srebrenica i Bosnien 1995. Detta påminner oss om att under de senaste 30 åren har vi haft två storkrig i Europa och att vår kontinent Europa inte har klarat av att hantera krigen och ge det stöd som hade krävts för att stoppa blodbadet.

För Ukraina är det amerikanska stödet existentiellt, liksom det var för Bosnien. Det är viktigt att vi har med oss detta. Europa har inte gjort tillräckligt för Ukraina. Vi har gjort mycket, men vi har inte gjort tillräckligt.

Ukraina har heroiskt försvarat sitt land, sina frontlinjer, sina städer och sin befolkning mot de ryska angriparna. Problemet med stödet till Ukraina nu, herr talman, är att det är tillräckligt stort för att Ukraina inte ska förlora kriget men otillräckligt för att Ukraina ska kunna vinna kriget.

Varje dag sedan den 24 februari 2022 har västvärldens – den fria världens – ledare unisont och kontinuerligt upprepat dag efter dag att målsättningen är att Ukraina ska vinna kriget. Då krävs också ett stöd som medger att Ukraina klarar det. Beslutet från regeringen i går är förstås mycket viktigt – 75 miljarder svenska kronor under tre år. Det kommer att hjälpa Ukraina.

Jag vill avslutningsvis säga att vi ofta säger att vi står bakom Ukraina, men i praktiken är det Ukraina som står framför oss.

Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! De ryska angreppen mot Ukraina har intensifierats under den senaste tiden. Ryssland angriper urskillningslöst både militära och civila mål. Vi kan mer eller mindre dagligen se och höra hur ryska robotar och drönare träffar bostadshus, sjukhus och kraftverk. Allt görs i akt och mening att försöka bryta ned den ukrainska motståndskraften och motståndsviljan.

Ryssland har ställt sin ekonomi och sin försvarsindustri på krigsfot, och Ryssland har också fått omfattande militärt stöd av både Nordkorea och Iran. Det femtiotal länder som nu ingår i det som heter Ukraine Defense Contact Group, varav Sverige är ett, måste nu öka sina stödinsatser till Ukraina. Det är i ljuset av detta som beskedet från regeringen, att vi kommer att stötta Ukraina med 75 miljarder kronor under tre år, ska ses.

Vi måste vara uthålliga i vårt stöd till Ukraina. Ukrainas militära behov ska tillgodoses, men vi måste också jobba vidare med ett brett stöd, både civilt, politiskt, ekonomiskt och humanitärt. Det är också angeläget att Ukraina ges möjlighet att bli medlem i både EU och Nato.

Herr talman! I likhet med den militära Ukrainaramen skapar regeringens biståndsstrategi för Ukraina en större långsiktighet. År 2023 antog regeringen en ny strategi för Sveriges uppbyggnads- och reformarbete i Ukraina mellan åren 2023 och 2027. Strategin omfattar totalt 6 miljarder kronor och är Sveriges största bilaterala biståndsstrategi någonsin.

Ett viktigt initiativ på det humanitära området är det stödpaket för barn i Ukraina och Moldavien som regeringen nyligen lanserade. 135 miljoner har avsatts för de mest allvarliga behoven för barn, för att de ska få tillgång till rent vatten, värme, psykosocialt stöd och tak över huvudet.

Herr talman! Regeringen kommer också att fortsätta att driva på för att utöka och utvidga sanktionerna mot Ryssland. Här finns också den viktiga frågan om användningen av de mobiliserade ryska tillgångarna och om de kan användas för att stötta Ukraina militärt.

Den svenska ekonomiska ramen för det militära Ukrainastödet som regeringen presenterade nyligen är en central del i att skapa långsiktighet. Genom att 75 miljarder avsätts under perioden 2024 till 2026 möjliggörs snabba insatser för att lösa vissa av de mest akuta behoven. Det skapar också möjlighet att bygga upp en starkare ukrainsk militär förmåga över tid. Stödet blir mer långsiktigt, och det blir mer förutsägbart.

Stödet måste också utgå från Sveriges behov och kunna stötta Ukraina. Här kommer vi att gå från donation till produktion. Det är mycket angeläget att vi intensivt arbetar med att skala upp försvarsindustrin i Sverige, inte minst när det kommer till artilleriproduktion och olika typer av luftvärnssystem.

Anf. 11 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Först av allt välkomnar vi det nya stödpaketet. Det är det senaste i en lång rad som vi har bidragit med. Det finns en stor uppslutning i riksdagen kring stödet. Stödpacketen inleddes av den socialdemokratiska regeringen redan i februari 2022 – bara fyra dagar efter invasionen. Vi har alltså varit med Ukraina från första dagen i kriget på det sättet.

Jag återkommer till min fråga kring stridsflyg. När utrikesutskottet besökte Ukraina förra året blev det tydligt hur viktig luftdomänen är med luftvärn och stridsflyg.

Ukraina har efterfrågat stridsflyg väldigt länge nu. Vi socialdemokrater begärde detta redan i augusti 2023, och jag vet att det ligger en utredning på försvarsministerns bord sedan december 2023, alltså sedan fem månader.

Jag skulle gärna vilja ha ett besked från försvarsministern i den här frågan. Om han inte kan lämna besked i dag kanske han kan lämna ett besked om när han kan lämna besked.

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Morgan Johansson för frågan.

Jag söker inte strid om stödet till Ukraina, men för ordningens skull vill jag bara säga att det stämmer att det var den förra regeringen som påbörjade Ukrainastödet. Under era åtta månader när kriget försiggick donerade ni försvarsmateriel för 3 miljarder, och vi har gjort det för de övriga 27. Ni har ställt er bakom alla de paket vi har presenterat. Jag säger detta bara för att vi ska ha proportionen klar för oss när det gäller åtagandena.

Beträffande stödet till Ukraina vad gäller stridsflyg har jag gett besked tidigare om att vi arbetar vidare med utgångspunkt i hur vi på bästa sätt kan stödja Ukraina. Vi för en dialog med länderna inom air force coalition, och vi kommer att återkoppla i den frågan.

Jag har återkommande informerat riksdagens partier om den här frågan och om den komplexitet som det innebär att införa ett nytt stridsflygssystem för ett land som befinner sig i krig.

Anf. 13 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Vi är väl medvetna om komplexiteten, men detta är ju ingen ny fråga. Ukraina har som sagt efterfrågat ökat stöd när det gäller stridsflyg mycket länge. Det är utrett av Försvarsmakten, och det ligger som sagt en utredning sedan december 2023 på försvarsministerns bord.

Jag tycker nog att man borde ha kunnat komma fram till åtminstone någon form av besked i den här frågan, men det verkar som att vi inte får det i dag.

Jag vill bara säga att detta är ett vapensystem som kan vara helt avgörande för utgången av kriget. Därför måste Sverige, tillsammans med alla andra länder som stöder Ukraina, göra allt vi kan för att se till att frågan kan lösas.

Men återigen: Om vi inte får besked i dag kring detta, kan vi i så fall åtminstone få besked om när vi ska få besked om huruvida Sverige ska bidra med Jas till Ukraina?

Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Herr talman! Jag trodde att Moderaterna och Socialdemokraterna var eniga om att det inte var aktuellt att donera stridsflyg innan vi omfattades av artikel 5, det vill säga den 7 mars. Det är också det besked som Magdalena Andersson har gett. Vi sa att detta var en första förutsättning för att vi skulle kunna donera stridsflyg.

Vi har fortsatt diskussionerna i air coalition, och vi kommer att återkoppla om detta.

Det är av avgörande betydelse att Ukraina får stridsflyg. Det är främst fyra länder som har donerat: Nederländerna, Norge och Belgien har donerat vissa plattformar och system. Vi kommer att återkomma i frågan om hur vi på bästa sätt kan stötta det ukrainska luftförsvaret, inklusive olika plattformar och system.

Anf. 15 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Min första fråga är en upprepning – förutsägbar men relevant. Det är faktiskt ett och ett halvt år sedan vi diskuterade frågan om att skicka Jas 39 Gripen till Ukraina. Vi har haft lång tid att förbereda detta. Varför har Sverige i detta läge fortfarande inte förmått att göra det?

I Kiev verkar det tydliga intrycket vara att man behöver det nu, för att stoppa de så kallade glidbombarna, och att man har förmåga att ta emot det. Det var min ena fråga.

Min andra fråga gäller Sveriges enda aluminiumfabrik: Kubal i Sundsvall. Är det enligt försvarsministern förenligt med svenska säkerhetsintressen att ha en så eminent strategisk industri i Sverige, i Sundsvall, mitt i Sverige, som Rusal, som är en del av den ryska militärindustriella apparaten?

Rusal kontrolleras av Oleg Deripaska, en oligark som står Vladimir Putin mycket nära och som också står för produktionen av några av den ryska militärmaktens vanligaste trupptransportfordon. Är detta förenligt med grundläggande svenska säkerhetsintressen?

Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Herr talman! Tack, Martin Ådahl, för frågan och för engagemanget för Ukraina! Jag föredrar att komma från ett land där en försvarsminister får kritik för att göra för lite och inte för mycket för Ukraina. Så är det inte i alla nationella parlament. Jag vet att Martin Ådahl har ett genuint engagemang i de här frågorna.

När det gäller donationer av Gripen-systemet har vi sagt att innan den 7 mars, innan vi omfattas av artikel 5, var inte detta aktuellt. Det menade huvuddelen av partierna i kammaren.

Vi arbetar vidare med frågan och ser hur vi på bästa sätt kan stötta det ukrainska luftförsvaret. Jag utesluter

på intet sätt att det också kan bli aktuellt med Gripen-systemet.

Det är dock inte så enkelt som att bara skicka Gripen. Man måste utbilda piloter, vilket i vissa fall kan ta årtal, och man måste se till att det finns markpersonal och logistik, att det finns underhåll och att de kan beväpnas. Jag vill bara understryka att det inte är enkla åtaganden. De första F 16-planen beräknas komma nu till sommaren efter ungefär ett års arbete. Komplexiteten i frågan är alltså betydande.

Anf. 17 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag måste kvittera med att jag också uppskattar försvarsminister Pål Jonsons stora engagemang för Ukraina.

Möjligheten att utbilda piloter har funnits länge; jag vill inte gå in på om det har gjorts eller inte, men möjligheten har i alla fall funnits länge. Vi skulle faktiskt önska lite mer i detta läge då det så akut behövs. Som kriget ser ut nu behövs vapnen nu.

Sedan var det den andra frågan, den om Sveriges stora enda aluminiumfabrik i Sundsvall som kontrolleras av Rusal – en del av det ryska militärindustriella komplexet – och av en oligark som i högsta grad är del av Rysslands militärapparat. Är detta förenligt?

Vi vill tvångsförvalta den, sälja den och ge pengarna till Ukraina, men i ett första steg åtminstone ta bort den från Moskvas kontroll.

Anf. 18 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Herr talman! Låt mig svara helt kort. Vi har genomfört en orienteringsutbildning av Gripen-systemet då ukrainska piloter och även markpersonal fick komma och bekanta sig med systemet. De blev imponerade av det. Återigen: Jag utesluter på intet sätt att det kan bli aktuellt med donation av Gripen-systemet till Ukraina, men jag måste tänka på hur det bäst fungerar med övriga länder.

Det är 16 länder som är engagerade i det som kallas fighter jet coalition och i hur vi på bästa sätt kan göra det här tillsammans med de strävanden som finns i och med införandet av F-16.

Vad gäller det Martin Ådahl tog upp om Sundsvall har vi infört ett granskningssystem av utländska direktinvesteringar i kritisk infrastruktur och samhällsviktig verksamhet. Vi behöver bygga upp starkare skyddsvalar med tanke på de risker som finns på området.

Detta uttalande var av mer generell karaktär eftersom jag ju inte ska ha synpunkter på specifika fall.

Anf. 19 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Regeringen vill stötta Ukraina med 25 miljarder om året i tre år. Samtidigt fortsätter Sverige och EU att finansiera Putins krig genom att importera rysk olja och gas. Under två år har det blivit 200 miljarder euro. Det är kontraproduktivt.

Vi vill att Sveriges stöd till Ukraina ska få bästa möjliga effekt. Hur ska Ukraina annars nå framgång och vinna över Putin?

Herr talman! Jag vill ställa följande fråga: När kan vi förvänta oss att regeringen sätter stopp för importen av rysk energi? Länder i vårt närområde har gått före och visat att det är möjligt, men regeringen är saktfärdig och halkar efter. Vad väntar regeringen på?

Anf. 20 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Berginger för frågan.

Det stämmer inte att vi bara ger 75 miljarder och att stödet sedan kommer att ta slut, utan vi fortsätter att utforma stödet långsiktigt och kommer även att fortsätta om så krävs efter de här tre åren – bara så att man är medveten om det.

Det här är dock ett stort bidrag som tillsammans med de 30 miljarder som vi redan har donerat kommer upp i över 100 miljarder i militärt stöd till Ukraina. Det är en helt nödvändig investering i vår egen säkerhet.

Vad gäller import av olja och gas är det inte en fråga främst för mig som är försvarsminister, utan frågan bör ställas till energi- och näringsminister Ebba Busch, som kan ge ett bättre och mer utförligt svar. Men vi har naturligtvis arbetat intensivt för att EU ska sluta vara beroende av olja, gas och fossila bränslen från Ryssland. Det är helt nödvändigt, för vi kan inte göda den ryska krigskassan.

Anf. 21 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Kriget efter den fullskaliga invasionen har pågått i över två år. Ändå anländer skepp med flytande rysk fossilgas till svenska hamnar. Jag undrar vad regeringen gör.

Det är ju totalt kontraproduktivt att med ena handen ge militärt bistånd och stöd till Ukraina och med andra handen ge pengar till Putins Ryssland så att han kan fortsätta med detta fasansfulla krig. Vårt stöd till Ukraina blir en dålig investering när vi samtidigt ger pengar till Ryssland.

Regeringen måste kliva fram här och visa framåtanda. Ställer man frågan till Ebba Busch eller Tobias Billström får man svaret att vi inte kan gå före utan måste vänta på alla andra. Samtidigt finns det länder i vårt närområde som *har* gått före och har stoppat importen av rysk energi.

Anf. 22 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Herr talman! Med all respekt för Emma Bergingers fråga, som är relevant, är fokus för denna debatt framför allt det civila och militära stödet till Ukraina. Jag får hänvisa till ansvarig minister som har bättre insikt om utformningen av sanktionspolitiken.

Låt mig dock vara tydlig med att vi arbetar hårt inom EU för att få en sammanhållning. Vi ser fram emot att EU nu ska leverera ett nytt sanktionspaket mot Ryssland, det 14:e, som bland annat ska tackla de problem som finns med skuggflottan. Vi har arbetat intensivt för att EU också ska komma bort från det mycket ohälsosamma beroendet av rysk olja och gas.

Anf. 23 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Det här blir i viss mån en uppföljning av de frågor som vi diskuterade tidigare.

Först av allt vill jag ta upp frågan om flyg till Ukraina. Pål Jonson säger här att det var först efter den 7 mars som detta kunde bli aktuellt, eftersom vi från och med då omfattas av Natos artikel 5. Det är korrekt, och det är den linje vi har haft. Men det är ju två och en halv månad sedan. För två och en halv månad sedan skulle vi alltså ha kunnat bidra med stridsflyg. Nu finns *inga* besked, inte ens besked om huruvida vi alls ska bidra med stridsflyg. Det ligger som sagt en utredning om detta på försvarsministerns bord sedan fem månader tillbaka.

I sitt repliksvår till mig räknade försvarsministern upp de länder som redan i dag har beslutat om att bidra med stridsflyg; det finns ett antal. Nu handlar det alltså inte längre om att vara först utan kanske snarare om att inte vara sist. Jag skulle vilja ha ett besked. Om vi inte kan få ett besked i dag, kanske vi åtminstone kan få besked om *när* vi kan få det. Men tyvärr har vi inte ens fått det i dag.

Jag hörde Aron Emilsson bedyra att också Sverigedemokraterna backar upp ett fortsatt stöd till Ukraina. Men frågan är varför Jimmie Åkesson uttryckte sig på det sätt som han gjorde i intervjun: att det finns en övre gräns och att vi snart har tomt på egen materiel om vi ska fortsätta skicka den till Ukraina. Precis så här sa Åkesson.

Jag tror inte att detta var en slump. I intervjun polemiserade Åkesson med Magdalena Andersson, som just hade uttryckt att hon inte vill sätta någon bortre gräns eftersom hon ju vet vilken signal det sänder till Moskva. Jag tror alltså att detta var medvetet av Åkesson.

Aron Emilsson har nu ytterligare en chans att förklara vad Jimmie Åkesson annars menade. Varför ger man en sådan gåva till Putin, det vill säga resonerar kring en bortre gräns och att vi snart kanske har tomt i våra lager så att vi inte kan skicka mycket mer? Har Sverigedemokraterna nu börjat ta intryck av hur de andra högerpartierna i EU tänker eller hur Trump tänker? Dessa frågor vill jag ha svar på.

Anf. 24 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Det säkerhetspolitiska läget har inte varit lika allvarligt som nu sedan andra världskriget. Då som nu finns ett stort behov av enighet i säkerhetspolitiska frågor, till exempel i stödet till Ukraina. I sak råder faktiskt enighet mellan riksdagens partier. Vi har diskuterat takten och möjligheterna.

Socialdemokraterna binder däremot ris åt egen rygg i debatten genom att ifrågasätta riksdagens näst största parti, trots att vi tillsammans med regeringen har lagt fram lejonparten av alla stödpaket och nu går fram med ett långsiktigt och omfattande militärt stöd till Ukraina. Ändå ifrågasätter de vår hållning i stödet till Ukraina.

Vem var det som satte gränser och till och med tog ett steg tillbaka när den fullskaliga invasionen var ett

faktum? Man hade någon idé om att vi enligt gällande regelverk för krigsmaterielexport inte kunde stödja Ukraina i den omfattning som redan då var nödvändig. Detta sa Socialdemokraternas dåvarande utrikesminister Ann Linde.

Jag tycker inte att man ska kasta sten i glashus och inte heller snöa in på enskilda ordval utan i stället titta på vad vi gör.

Anf. 25 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Tog ett steg tillbaka, säger Aron Emilsson. Jag var ansvarig för vapenexporten i den socialdemokratiska regeringen. Jag var ansvarig för att vi i regeringen fyra dagar efter invasionen kunde fatta beslut om att Sverige för första gången sedan 1939 skulle bidra med vapen till ett annat land i krig.

Det gällde bland annat 5 000 pansarskott, som visade sig bli ett väldigt viktigt tillskott i det skedet av kriget. Det har vi fått veta efter att ha varit där och sett hur viktigt det var att få stopp på angreppet från bland annat ryskt pansar, som då var aktuellt.

Nej, vi tog inget steg tillbaka, snarare tvärtom. Vi tog ett historiskt beslut när vi inledde vapenleveranser.

Men den fråga jag hade gällde varför Jimmie Åkesson uttryckte sig som han gjorde. Det är inte jag som sprider misstro om Sverigedemokraternas linje, utan det gör ju Åkesson själv. Varför uttryckte han sig så – att det finns en övre gräns och att vi snart har tomt på egen materiel om vi ska fortsätta skicka den till Ukraina? Detta vill jag ha besked om från Aron Emilsson.

Anf. 26 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Det här måste framstå som lite löjväckande för en utomstående som lyssnar till debatten. Det är självklart rimligt att tala om avvägningar, men vad jag vet har ingen partiledare eller ledamot i denna kammare talat om en definierad gräns. Tvärtom har Jimmie Åkesson uttryckt att stödet är helt existentiellt. Han instämde kort därefter i statsministerns ord. I partiledardebatten den här veckan framförde Åkesson att vi stöder Ukraina tills den sista ryska soldaten har lämnat landet. Tydligare besked än så kan man knappast ge. Kriget inleddes ju redan 2014 med annekteringen av Krim, inte den 24 februari 2022.

Morgan Johansson hävdade att den här diskussionen på något sätt är en gåva till Putin. Vad som vore en gåva till Putin är att måla upp något slags föreställning om att det råder oenighet i kammaren om stödet till Ukraina; det gör det inte, och det vet vi alla som är här inne. Sverigedemokraternas partigrupp hör tillsammans med EPP till de allra mest Rysslandskritiska i Europaparlamentet, mer än till exempel den socialdemokratiska gruppen sett till omröstningarna. Vi finns alltså där vid fronten.

Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Nu var det en månad sedan han gjorde den här intervjun. Det kan väl hända att kritiken har gjort att ni tvingats försöka uttrycka er klarare, Aron

Emilsson. Alla vi andra säger ju att vi ska stödja Ukraina så länge det behövs för att lösa uppgiften. Det var när vi plötsligt fick ett annat besked från ett av riksdagens största partier, som pratade om en övre gräns och om att vi snart har tomt i våra lador och så vidare, som hela den här frågeställningen kom upp. Men nu hör vi vad Aron Emilsson säger.

Aron Emilsson kan dock inte komma ifrån den större europeiska diskussion som det här är kopplat till. Ett antal högerpartier ute i Europa – det är väldigt aktuellt nu inför EU-valet – har en annan linje: Alternative für Deutschland i Tyskland, Orbáns parti i Ungern, Le Pens parti i Frankrike. Det är klart att det inte är konstigt om man då kopplar nya signaler från Sverigedemokraterna till den diskussion som förs bland andra högerpartier ute i Europa. Det var det vi gjorde. Men nu hör vi från Aron Emilsson att han – och även Åkesson, hoppas jag – i alla fall från och med nu kommer att uttrycka sig på samma sätt som alla vi andra gör i den här frågan.

Anf. 28 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Morgan Johansson och Socialdemokraterna har här talat för Ukrainas sak. Socialdemokraterna brukar också tala sig varma för socialt utsatta. Men jag vill lyfta en fråga om stöd till Ukraina där vi önskar att man inte hade vänt bort blicken.

Gentemot regeringen pekar vi på att några av dem vi säger oss måna om mest, de ukrainare som är här i Sverige, 10 000 vuxna och 10 000 barn vars makar, barn eller föräldrar strider vid fronten, lever i fruktansvärd misär eftersom Socialdemokraternas regering och nu Tidöregeringen satt dagersättningen till 71 kronor per dag, något ingen kan leva på. De tvingas stå i soppköer och be om allmosor. Jag har talat med personer här i Sverige som tvingats ljuga i telefon för sina makar vid fronten för att inte oroa dem över hur illa de har det i Sverige.

Herr talman! Kan inte Socialdemokraterna ställa upp bakom Centerpartiets förslag om att här och nu skapa en särskild tillfällig ersättning för de ukrainska flyktingarna i väntan på att de till slut ska folkbokföras och få leva anständigt i vårt land?

Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag är generellt sett emot att man skapar specialregler och särregler för en specifik flyktinggrupp. Det är faktiskt så att alla asylsökande lever under de här förhållandena, och så har det varit under mycket lång tid.

Sedan vet jag att regeringen är på väg fram med förslag om att skapa en folkbokföring för den här gruppen och därmed också ge den en möjlighet till de sociala ersättningar som finns. Jag kan bara säga att jag hoppas att det arbetet sker skyndsamt.

Anf. 30 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Då vill jag påminna Morgan Johansson, som egentligen vet detta, om att de ukrainska flyktingarna inte är asylsökande. De har uppehållstillstånd

i Sverige enligt massflyktsdirektivet. Det vet Morgan Johansson. Det är vi som har skapat särregler för dem. De lever på hälften av vad man gör i Danmark och på en sjundedel av vad man gör i Norge. Det är vi som genom att skapa särregler just för denna grupp med uppehållstillstånd har skapat en misär som är ovärdig Sverige. Det är en skam.

Jag vädjar återigen till Morgan Johansson och Socialdemokraterna. Ni har chansen. Vi kommer att föreslå ett utskottsinitiativ om en tillfällig ersättning för att korrigera det här, som har pågått i två år och drivit dessa personer in i misär i Sverige, vårt land. Socialdemokraterna kan stödja vårt förslag om att ge dem en tillfällig ersättning till dess att de folkbokförs, vilket i dag tyvärr ligger sex, sju, åtta månader bort; under den tiden får de fortsätta under dessa förhållanden.

Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! När ett sådant förslag till utskottsinitiativ kommer får vi titta på det. Men generellt sett är jag emot att tillskapa särskilda tillfälliga regler och särregler för vissa grupper. Det behöver vara samma regler som gäller för alla.

Anf. 32 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Just i dag var det egentligen tänkt att jag skulle vara på väg till begravningen av min vän och kollega Sven-Olof Sällström, vice ordförande i försvarsutskottet tills cancer tog hans liv för några månader sedan. Samtidigt vet jag att han hade önskat att jag och vi för den här debatten. Han var en hängiven vän av Ukraina och var själv besjälad av stödet till den frihetskamp som där förs och utkämpas. Stödet lever, även om människoliv släcks. Tack för din kamp, Sven-Olof!

Det är viktigt att komma ihåg att grunden till att vi kan bidra till Ukrainas försvarsförmåga är att vi har vapen och ammunition samt produktion av detta. Det är inte storvulna deklARATIONER eller ord som hjälper Ukraina, utan handling. Avgörande komponenter är då en väl utvecklad försvarspolitik och en väl utarbetad strategi för försvarsindustrin. Sverigedemokraterna har drivit dessa båda frågor med offensiva förslag i årtal. Vi har tidigare satsat mer på försvaret än övriga partier i våra budgetförslag. Vi har fört en försvarsindustrivänlig politik med mindre regelkrångel och bättre villkor. Det arbetet fortsätter i samarbetet och utgör en grundsten till att vi kan bidra med militär materiel till Ukraina.

Det svenska stödet till Ukraina finns emellertid i hela det svenska samhället, från minsta förening till största försvarsindustri. Förra veckan träffade utrikesutskottet Saab Aeronautics, Katastrofmedicinskt centrum, Act Svenska kyrkan med flera i Linköping i Östergötland. Ukraina stod i centrum i samtalen. Det är uppenbart hur genomgripande stödet är. Det gäller allt från hälso- och sjukvårdsinsatser till avancerad materiel och biståndsinsatser i lokalsamhällen på plats. Det är fråga om solidaritetshandlingar med de

ukrainare som tillfälligt tagit sin tillflykt till vårt land. Detta tål att upprepas.

Herr talman! Regeringen och Sverigedemokraterna vilar inte på hanen utan har den här veckan också som nämnts beslutat om totalt 105 miljoner kronor i stöd för att stärka barns rättigheter och öka skyddet för barn i Ukraina och Moldavien. Därtill har vi genom Sida beslutat om 30 miljoner kronor till Rädda Barnens arbete i Ukraina. Det här bidrar till att stärka barns välfärd och tillgång till trygg omsorg i en oerhört allvarlig humanitär situation.

Anf. 33 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Vi har hört en diskussion mellan Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna om vad som sades av Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson. Jag tror inte att Sverigedemokraterna är så naiva att de inte förstår vad de gör. Det pågår, som Sverigedemokraterna är högst medvetna om, parallellt med det fysiska kriget ett propagandakrig. Det bedrivs av Putins propagandaapparat, som hela tiden söker efter svagheter i vår beslutsamhet, i vår retorik och i den allmänna debatten.

Man är medveten om detta. De trollfabriker som jobbar mot Sverige morgon, middag och kväll använder ord för ord samma uttryck som man många gånger har hört från Marine Le Pen, Geert Wilders och Viktor Orbán, som ni för övrigt uttryckt sympati för: Självklart finns det en övre gräns. Det är samma uttryck. Förstår ni inte att det spelar Putin i händerna, eller bryr ni er inte?

Anf. 34 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag beundrar i grunden Martin Ådahls engagemang för Ukraina. Jag är själv ordförande i utrikesutskottet och arbetar ofta från tidig morgon till sen kväll med stödet till Ukraina på olika sätt. Vi tar emot delegationer och reser själva dit och arbetar ihärdigt och envist för att stärka stödet, som vi nu också har beskrivit i dag.

Om man bidrar till att upprätthålla propagandakriget är det precis vad Centern nu bidrar till att göra. Man förlänger något slags föreställd och onödigt diskussion om att det skulle råda något slags oenighet i stödet till Ukraina.

Det är bara att titta på våra källor och vad som i dag står svart på vitt i det som ligger på bordet. Det gäller inte minst det som finns under den här veckan, som faktiskt är historiskt. Vi skulle i stället kunna debattera en långsiktighet och en stabilitet med de 75 miljarder kronorna i svenskt stöd.

Jag var själv i USA för några månader sedan tillsammans med nordisk-baltiska ordförandekollegor i utrikeskretsen för att övertyga våra kollegor där om behovet av stödet till Ukraina. Sedan har stödpaketet lotsats igenom där. Men vi behöver göra vad vi kan oavsett parti eller partigrupp.

Jag kan också konstatera att ECR, den partigrupp vi tillhör, och EPP i Europaparlamentet är bland de

allra mest Rysslandskritiska när det kommer till omröstningar där.

Anf. 35 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag tror att den liberala gruppen som vi tillhör, Renew Europe, försöker att pressa på allra hårdast i de här frågorna.

Någon säger någonting, och så påpekar jag att det är jättefarligt. Sedan säger man: Ni får inte påpeka det, för vi tycker inte så. Då finns en enkel utväg för Sverigedemokraterna och Jimmie Åkesson, eller representanten här i dag. Säg att det var fel!

Säg att det var fel att säga så. Ta tillbaka det. Ångra er. Säg att det var fel. Varför är det så svårt att säga att det var helt fel uttryck? Men det är inte alls vad som skedde.

Jimmie Åkesson upprepade det och upprepade det igen. Det är inte vi som säger det. Vi tvingas påpeka det, eftersom det är ni som upprepar det.

Mitt förslag är: Ta nu tillbaka detta. Säg att det var fel. Säg att det inte finns en övre gräns, och att det inte är tomt i lagren.

Anf. 36 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Vi kan bara konstatera vad Jimmie Åkesson själv har sagt. Stödet till Ukraina är existentiellt. Senast den här veckan sa han: Vi stöder Ukraina tills den siste ryska soldaten har lämnat landet.

Om man har uppföljande konkreta frågor föreslår jag att man ställer dem till Jimmie Åkesson, precis som Magdalena Andersson och Muharrem Demirok har gjort. Det är enkelt. Den diskussionen pågår också utanför den här debatten.

Den här debatten handlar om det fortsatta stödet till Ukraina, som är kompakt i denna kammare. Den bild som Martin Ådahl försöker att måla upp delas inte heller av ukrainare eller andra delegationer vi möter.

Tvärtom är man oerhört positiv till det stöd som regeringspartierna och Sverigedemokraterna ger till Ukraina och har ingen som helst oro för att det skulle svikta.

Det handlar inte om det. Det handlar om att vi gör vad vi kan när det krävs. Vi har funnits där hela vägen. Vi har också övertygat våra likasinnade om att det krävs.

Man bör titta och sopa framför de dörrar där man inte har gjort så. Där finns det många som lämnar lite övrigt att önska, men det hinner vi inte gå in på här och nu.

Anf. 37 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Det är bra att Sverigedemokraterna nu visar sig stå bakom regeringens förslag om stöd till Ukraina. Men för bara några veckor sedan uttalade Jimmie Åkesson att det finns en övre gräns för hur mycket stöd vi kan ge till Ukraina.

Vi får väl anta att det inte var ett slumpmässigt uttalande, utan en genomtänkt replik, som han också var fullt medveten om vad det skulle kunna få för konsekvenser. Det är en väldigt olycklig signal att sända till

Putin i en tid där vi behöver visa på vår sammanhållning och vår långsiktighet i stödet till Ukraina.

Uppenbarligen ser nu Sverigedemokraterna ett behov av att tona ned detta. Men jag kan ändå inte låta bli att undra, herr talman, var SD:s gräns för stöd till Ukraina egentligen går. Om Ryssland tillåts att vinna kriget i Ukraina riskerar kostnaderna för oss att bli betydligt mycket större än kostnaderna för att stödja Ukraina så att de kan vinna.

Med detta i åtanke: Är det verkligen rimligt att tala om en övre gräns i vårt stöd till Ukraina?

Anf. 38 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är inte rimligt att tala om var en övre gräns går. Min bild är att ingen har gjort det. Man har talat om avvägningar som behöver göras i förhållandet mellan svenskt territorium och där vår yttersta försvarslinje går i Ukraina. I övrigt har ingen talat om och definierat en övre gräns, tvärtom.

Det frågades om vi står bakom paketet. Vi har gemensamt förhandlat fram det med regeringspartierna. I stället borde vi ha en diskussion om betydelsen av att nu skapa stabilitet och långsiktighet mot att ha tillfälliga ändringsbudgetar eller ad hoc-beslut. Det borde vara oerhört positivt för såväl oppositionen som majoriteten att det finns på bordet. Det förstår jag att Emma Berginger också tycker.

Återigen: Hur lång tid snöar det? Det går i dag inte att tala om var en bortre eller övre gräns går och att börja definiera det. Det tror jag vore olyckligt. Det definierar dessutom frågan om gränser. Så är det definitivt inte.

Ukrainas kamp är också vår gemensamma kamp just nu för vår regelbaserade världsordning och säkerhetsarkitekturen i Europa. Om inte Ryssland motas där, då tar det sig också till vårt eget oberoende och vår självständighet i vårt eget land. Dit kan vi inte föra oss.

Anf. 39 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Det är ändå vällovligt att Aron Emilsson inte står bakom sin partiledare Jimmie Åkessons uttalande om en övre gräns. Det får man ändå säga.

En annan fråga som återkommer till mig när det gäller Sverigedemokraternas engagemang för Ukraina är vikten av sammanhållning i EU. Vi står inför ett EU-val som snart är här. Vi vet att extrema krafter mobiliserar för att undergräva stödet till Ukraina.

Det är extrema krafter som till exempel återfinns i Ungern, ett land som Sverigedemokraterna har haft en faiblesse för, om man får säga så, under ett antal år och där man har mycket stora kontakter.

Ungern blockerar ständigt stöd till Ukraina. Min fråga är ändå fortsatt: Vad kommer Sverigedemokraterna att göra för att det ska bli en sammanhållning i EU-stödet och för att Ungern inte fortsatt ska blockera stöd?

Anf. 40 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Till att börja med kan man bara konstatera att det har gjorts sammanställningar på senare

tid av olika EU-nyhetsbyråer, Europapolitiska tankemedjor och annat. Där visar man tydligt hur den partigrupp Sverigedemokraterna tillhör, ECR, tillsammans med EPP är bland de allra mest Rysslandskritiska och antiputinistiska i alla de omröstningar som sker i Europaparlamentet.

Ett annat mått är att titta på är att vi har en socialistisk regering i Slovakien, och vi har i länder som Tyskland och i andra länder haft socialistiska regeringar som vilat på hanen och tvekat. Vi har extremhögern, och vi har extremvänstern. Framför allt skulle jag nog säga att det är extremhögern och extremvänstern som står på fel sida i historien när det kommer till kritiken mot Ryssland och stödet till Ukraina.

Den transatlantiska länken är det avgörande och att vi Ukrainavänliga partier och rörelser håller samman. Jag vill också peka på hur det skulle påverka vår egen suveränitet, frihet och världsordningen i Europa om man inte gör det.

Anf. 41 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till Aron Emilsson. Sverigedemokraterna sitter i partigruppen ECR i Europaparlamentet tillsammans med bland andra Giorgia Melonis Fratelli d'Italia, polska Lag och Rättvisa och även spanska Vox. Det är en partigrupp som har varit tydlig, precis som Aron Emilsson nämnt, i stödet till Ukraina.

Då måste jag fråga en sak. I söndags hölls ett mycket stort ECR-konvent i Madrid, organiserat av ECR och Vox. Man presenterade delar av sitt valmanifest där. Man kan notera att två av Europas mest Putinvänliga makthavare, Ungerns premiärminister Viktor Orbán och Marine Le Pen från Rassemblement National i Frankrike, också deltog på det mötet. Inget av de partierna är medlemmar i ECR-gruppen, och deras Rysslandsvänliga hållning avviker starkt från ECR som stöder ett ökat stöd till Ukraina.

Min fråga är helt enkelt: Är ECR i en process att inkludera Orbáns och Le Pens partier som medlemmar efter valet till Europaparlamentet i juni?

Anf. 42 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Fredrik Malm, för frågan! Jag är i och för sig personligen inte närmare insatt i det konvent som hölls. Men vi har varit väldigt tydliga, både från min sida, från partiets sida och från vår toppkandidat Charlie Weimers sida, med att det i dag inte finns några förutsättningar att inleda samarbete med Orbáns parti eller Le Pens parti i dessa forum över huvud taget.

Vi står på väldigt olika sidor när det gäller synen på Ryssland, synen på den transatlantiska länken och så vidare. Detta har vi också kommunicerat i omgångar. Vi har en fördel från Sverigedemokraternas perspektiv i och med att man tillämpar en frihet i ECR-gruppen att rösta efter egna intressen. Det gäller inte minst oss sverigedemokrater; vi röstar ofta efter svenska intressen och inte alltid efter gruppens intressen. Intressena kan ju, som vi vet, skilja sig åt inom

större partigrupper i Europaparlamentet. Vi har en väldigt klar syn på detta.

Det finns inga förutsättningar för ett sådant samarbete i dag, och jag kan inte se att det ligger på bordet.

Anf. 43 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag har noterat Sverigedemokraternas tydliga uttalande i den delen.

Men frågan blir: Vad gjorde Victor Orbán och Marine Le Pen på ECR:s kampanjkickoff i Madrid i söndags? Varför var de med? Det här är två av de mest Rysslandsvänliga makthavarna i Europa, som är inbjudna att delta. Det ska sägas att den ena deltog på länk, men den andra var på plats.

Det pågår en diskussion kring styrkeförhållandena i Europaparlamentet efter valet. Det handlar såklart om valresultatet men också om hur man formerar sig i partigrupperna. Det påverkar hur mycket talartid man får, hur mycket rapportöransvar man kan få och sådana saker. Om man vill formera en grupp och ta in Orbáns parti, som har blivit utkastat från EPP, och Le Pens parti får ECR en helt annan skepnad efter valet. Är inte Sverigedemokraterna oroliga för om så skulle bli fallet?

Anf. 44 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan bara återupprepa det jag har sagt. Naturligtvis skulle vi vara oroliga för det, för det är inte vårt ingångsvärde över huvud taget att plocka in de här partierna i gruppen. Det har vi klargjort väldigt tydligt. Sedan finns det säkerligen olika uppfattningar i gruppen.

Varför och på vilket sätt man interagerade med konventet i söndags är jag tyvärr personligen inte närmare insatt i. Jag arbetar på olika fronter, inte minst för att säkra stödet till Ukraina, så jag får passa frågan till den som kan redogöra närmare för konventet i sig.

Anf. 45 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Debatten handlar alltså om Sveriges stöd till Ukraina.

Kriget har visat oss hur viktig den europeiska enigheten och solidariteten är. Den svenska försvarsindustrin arbetar för högtryck för att producera vapen och fordon till Ukraina.

Jag vill passa på att rikta ett stort tack till alla svenskar som på olika sätt är involverade i stödet till Ukraina. Jag vill också tacka försvarsministern för det goda samarbetet och den löpande information vi får från regeringen om det svenska stödet. Enigheten vi har här i riksdagen är väldigt värdefull.

Det är tydligt att omvärldens stöd till Ukraina kommer att behöva fortsätta under mycket lång tid. Det är med stor sorg vi konstaterar att det inte riktigt går att se slutet på kriget än, och det är med stor frustration vi tar emot rapporterna om behovet av vapen och ammunition i Ukraina, som överstiger det vi har lyckats skicka.

Vänsterpartiet anser att all svensk vapenexport i detta läge måste koncentreras till Ukraina. Det är

såklart Ukraina som allra mest behöver det materiel vi kan producera och exportera just nu.

Vänsterpartiet anser också vi måste bli mycket hårdare när det gäller sanktionerna mot rysk energi, olja och gas. Sådana transporter finns fortfarande på svenska farvatten och i svenska hamnar, och detta måste få ett stopp.

Vänsterpartiet anser vidare att Ukrainas skulder behöver skrivas av så att landet får en chans att återhämta sig och bygga upp det som raserats av kriget.

Vi anser självklart att Putin måste ställas inför rätta för de krigsförbrytelser han och Ryssland har gjort sig skyldiga till under detta folkrättsvidriga krig mot Ukraina.

Anf. 46 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! På Europadagen i år hölls en paneldebatt mellan toppkandidater till Europaparlamentet på Kulturhuset i Stockholm. Marta Aguirre från Vänsterpartiet står som fyra på listan. Hon uttalade då ett stöd för att förhandla med Ryssland. Hon sa så här: Alltså, vad hände efter 1918, när Tyskland kände sig så förfördelade att de felade och gick till ett andra världskrig? Vi vill inte se samma utveckling. Jag vill inte låta ryssvänlig, men ...

Marta Aguirre fick en massa kritik för detta, och moderatorn frågade om hon stod fast vid det hon hade sagt. Hon svarade då: Jag tycker att man måste utforska alla vägar. Att tvinga någon att släppa ifrån sig en del av sitt land genom en fredsförhandling är inte att släppa hjälpen till Ukraina.

Det här är smått bisarrt. Man seglar i något slags egen geopolitisk omlopps bana. Jag skulle vilja veta hur Vänsterpartiet ser på att partiets toppkandidater uttrycker sig på det här sättet om Ukraina. (Applåder)

Anf. 47 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet anser såklart att det endast är Ukraina som kan bestämma om förhandlingar ska ske och i så fall när, hur och om vad. En fred kräver såklart att Ryssland drar tillbaka sina imperialistiska trupper helt och hållet från Ukrainas territorium. Det var Ryssland som invaderade, och det är Ryssland som måste avsluta sitt krig mot den ukrainska befolkningen, dra tillbaka sina trupper och avsluta ockupationen.

Den åsikt som partiets representant framförde i den aktuella debatten är inte Vänsterpartiets åsikt, och det har vi förtydligt i flera intervjuer.

Anf. 48 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är inte partiets åsikt, säger ledamoten. Men den har ju artikerats av en av partiets toppkandidater, som nu kan bli invald i parlamentet och som dessutom efter kraftig kritik från en rad andra partier i panelen och följdfrågor från debattledaren fortfarande står fast vid sin åsikt.

Avståndstagandet verkar snarare vara någon sorts efterklok färgläggning från Vänsterpartiets

kommunikationsavdelning. Faktum är att en rad av Vänsterpartiets systerpartier har företrädare som uttrycker sig på samma sätt.

Herr talman! Jag skulle vilja fråga hur stort, eller kanske snarare hur litet, Vänsterpartiets stöd till Ukraina egentligen är. Är det 70 procent, eller är det 60 procent? Eller är det 40 procent, men trycket från väljarkåren gör att man accepterar stödet till Ukraina i alla fall? Det är ju uppenbart ändå inte 100 procent.

Anf. 49 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Den åsikt som partiets representant framförde i den aktuella debatten är inte Vänsterpartiets åsikt. Det har vi förtydligt i flera intervjuer, bland annat med vår toppkandidat på EU-listan Jonas Sjöstedt.

Vänsterpartiets stöd till Ukraina är självklart 100 procent.

Anf. 50 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Jag skulle vilja ägna detta mitt andra anförande i debatten åt den väldigt viktiga frågan om de ryska blodspengar som vi har parkerade i väst, i Europa och i Sverige. Minst 300 miljarder euro, över 3 000 miljarder kronor, har de uppskattats till. Det gäller inte minst den ryska centralbankens kapital, som nu samlas på hög på ett konto i Belgien.

Vi gör inte tillräckligt i dag för att beslagta dessa pengar. Det är bra att EU och G7-länderna nu tar avkastningen på pengarna. Men nu är det tid att ta nästa steg och faktiskt beslagta hela beloppet som ett förskott på ett krigsskadestånd som vi vet kommer att vara minst så här högt.

Nu är det tid för regeringen att sätta den plan i verket som den svenske professorn Torbjörn Becker lagt fram om att belåna hela beloppet i dag och skicka det till Kiev som en nödvändig insats i kriget. Det är 120 miljarder euro vi kan belåna, 1 400 miljarder kronor, till Ukraina. Det är tillräckligt för att Ukraina ska kunna köpa de vapen och göra de insatser som behövs för att kunna vinna kriget. Vi får inte missa det här.

Jag vill upprepa det som sades tidigare i replikskiftet, nämligen att vi också måste sopa framför egen dörr. En av de mest strategiska industrierna i Sverige, aluminiumfabriken Kubal i Sundsvall, kontrolleras från Kreml. Den kontrolleras från Moskva av en oligark som är Putins lakej. Den kontrolleras av Rusal, en del av den ryska militärapparaten. Det är inte förenligt med svenska grundläggande säkerhetsintressen. Fabriken måste tvångsförvaltas nu. Den måste säljas, och pengarna ska överlämnas till Ukraina.

Anf. 51 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Det pågående kriget sätter också ljust på de brister vi har i Europa. Jag tänker specifikt på artilleriammunition. Att de allierade kunde vinna över Hitler i slutet av andra världskriget berodde på att man till sist var överlägsen i försvarsmateriel. Det påminner oss om hur viktigt detta är.

Förra året, herr talman, skickade Ryssland uppemot 4 miljoner artilleriammunitionsprojektiler mot Ukraina. Vi lovade från Europas sida att skicka dem 1 miljon. Det har vi inte uppfyllt än. Vi vet också att Ryssland nu krokas av Iran men också av Nordkorea. De kan leverera detta.

Herr talman! Vi måste se till att rätta till detta.

I vårt eget land har vi också en historia av att vara duktiga på att producera försvarsmateriel, inte minst ammunition, i Karlskoga. Här måste vi rampa upp. Det står ett EU-val för dörren, och något som Kristdemokraterna har pekat på är att EU behöver ha en försvarskommissionär. Uppgift 1 a på den försvarskommissionärens lista måste vara att tredubbla produktionen av artilleriammunition och även annan ammunition.

Det här duger inte. Det är farligt på riktigt. Kungariket Sverige, Europa och våra möjligheter att hjälpa Ukraina är beroende av att vi har en produktion. Detta är alltså ingen bisak utan någonting som nu måste följas av handling. Både för vår egen skull och för att kunna ha ett långsiktigt stöd till Ukraina så länge det behövs måste vi se till att ha en produktion av försvarsmateriel i allmänhet och något så viktigt som ammunition i synnerhet.

Anf. 52 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag vill understryka det som Kristdemokraternas ledamot säger om att det behövs mer ammunition. När man tittar på den här fantastiska tredubblingen av produktionen i Karlskoga som nämns i initiativet är det enda man kan säga att det tyvärr kanske saknas en nolla bakom trean, så som kriget ser ut.

Min fråga till Kristdemokraterna är samma som till Socialdemokraterna. Jag vet att många av era medlemmar med våra medlemmar delar ett mycket stort och beundransvärt engagemang i det svenska civilsamhället för de ukrainska flyktingarna. De samlar in kläder, leksaker och hygienartiklar och bidrar med mat och vardagsinsatser. Jag har själv varit där.

Dessa volontärer lider med de ukrainare som tvingas leva månad efter månad i misär på 71 kronor om dagen, en misär ovärdig vårt stöd till Ukraina och dess kamp. Därför, herr talman, är min fråga till Kristdemokraterna: Om vi lägger fram ett förslag till utskottsinitiativ för att ge dem en tillfällig ersättning som är värdig Sverige och i nivå med våra grannländer, kommer ni då att stödja oss?

Anf. 53 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Martin Ådahl, för frågan! Tack också för engagemanget, som jag vet att vi delar, för Ukraina! Ukrainas sak är vår, och Europa och Sverige har gjort viktiga insatser för att öppna upp för de flyktingar som har kommit.

Sedan ska jag erkänna att jag inte har full insyn. Jag sitter inte i utskottet och vet inte exakt vad som är sagt och vad regeringen planerar att göra. Naturligtvis är det dock av yttersta vikt att vi gör det vi kan för att de

som finns kvar i Sverige ska få så bra förutsättningar som möjligt.

Anf. 54 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag kvitterar än en gång med att jag vet att engagemanget finns även hos ledamoten från Kristdemokraterna, med full kraft. Jag ser det här som en öppning. Men civilsamhället, som både ni och vi träffar, säger att detta inte håller längre. Sju månader till på dessa villkor för de här människorna är fruktansvärt. De får tigga för sitt dagliga bröd och är utsatta för en enorm press som även avspeglar sig mot deras släktingar och vänner vid fronten i Ukraina.

Därför vädjar jag om att ni trycker på för detta inom regeringen under de närmaste sex sju månaderna, åtminstone tills folkbokföringen kommer igång – där det också finns brister, visar det sig nu – och stöder vårt förslag till initiativ för att åtminstone nå upp till de absolut lägsta nivåer som andra länder i Europa har genom att tillfälligt fördubbla dagersättningen till dessa flyktingar i Sverige: tiotusen vuxna och tiotusen barn.

Anf. 55 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Låt mig bara komplettera bilden med att väldigt många av dem som har kommit till Sverige klarar sig väldigt bra. De är företagsamma och har arbetat från dag ett. De vill också tillbaka till sitt land.

Det finns åtgärder som har gjorts, och det kommer åtgärder framöver. Vad sedan det berörda utskottet exakt kan komma fram till lägger jag i sakkottets händer.

Anf. 56 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Jag vill också understryka att stöd till Ukraina inte bara handlar om att skicka vapen och ammunition till Ukraina. Det handlar också om att ta hand om de ukrainska flyktingar vi i dag har i Sverige. Det handlar om människor som har flytt dessa fasansfulla hemskheter som man upplever i ett krig. Vi har ju båda besökt Ukraina och sett Bucha och Irpin och vad som hänt på plats i Ukraina.

De människor som kommer hit ska hantera trauma och oron för närstående som är kvar. Varje dag är en kamp. Det kan vara svårt att försörja sig om man inte har språket. 71 kronor per dag för en vuxen, 50 kronor per dag för en 11–17-åring, 43 kronor per dag för en 4–10-åring och 37 kronor per dag för en 0–3-åring – är det rimligt att kunna överleva på de pengarna?

Anf. 57 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Emma Berginger från Miljöpartiet!

Jag tror säkert att det finns anledning att se över detta. Tar man dessa 71 kronor gånger 30 blir det en bit över 2 000 kronor i månaden. Det är inte mycket. Men som jag sa förut är det väldigt många – jag känner många ukrainare i Sverige – som har lyckats beundransvärt bra och kommit in på arbetsmarknaden.

Sedan finns det säkerligen justeringar som behöver göras. Jag vill inte lägga mig i det. Jag har inte full insyn i den behandling som nu pågår i ett annat sakutskott, herr talman.

Anf. 58 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Självklart har det gått bra för många ukrainska flyktingar. Men det hjälper inte den ensamma mamman som har en treåring att få vardagen att gå ihop, när varje dag är en kamp och man kanske tvingas överväga att återvända. Är det detta vi vill ska bli konsekvensen när vi inte ger det stöd som behövs till de ukrainska flyktingarna?

När kan vi förvänta oss, Mikael Oscarsson, att regeringen kommer fram med en lösning som gör att den ensamstående mamman med ett litet barn inte behöver tugga allmosor hos kyrkan och leva på dålig mat?

Anf. 59 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är faktiskt inte min bild att vi har den situationen. De ukrainare som finns i Sverige har i väldigt stor utsträckning klarat sig väldigt bra. Sedan finns det alltid anledning att se över hur vi kan förbättra detta.

Som jag nu sagt vid ett flertal tillfällen vet jag att det pågår ett arbete. Jag är inte ansvarig minister – det hade varit trevligt om jag hade varit det – och har inte direkt insyn i exakt alla delar, i vad som kan göras och inte.

Men jag vet att vi har engagemanget för att stödja Ukraina med försvarsmateriel och med att hjälpa dem vinna kriget. Ukrainas sak är vår. Vi ska också göra vad vi kan för att hjälpa dem som finns här i Sverige.

Anf. 60 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Miljöpartiet vill att Sverige stöttar Ukraina långsiktigt, så att de kan vinna såväl kriget som freden. Det är viktigt att Sverige, tillsammans med övriga EU, inte vacklar i vårt stöd.

Ukraina hör hemma i EU. Att stötta Ukraina i deras strävanden att på meritbaserade grunder nå ett medlemskap är viktigt för Ukrainas långsiktiga säkerhet.

För att kunna stötta Ukraina behöver också den försvarsindustriella kapaciteten ökas. Här krävs det att regeringen samverkar med industrin för att möjliggöra en ökad produktion, inte minst av ammunition.

För att Ukraina ska kunna vända kriget behövs en ökad flygvapenförmåga. Miljöpartiet vill se att Sverige bidrar till en ökad flygvapenförmåga med Jasplan, även om vi förstår att frågan är komplex. Men detta måste vara ett arbete som är långsiktigt.

Det räcker dock inte att vi bara stöttar. Det är totalt ineffektivt när stöd till Ukraina ges med den ena handen och pengar för olja och gas ges till Ryssland med den andra. Vi måste strypa Rysslands intäkter från export av olja och gas till EU. Här skulle Sverige kunna visa ledarskap och gå före. Men regeringen tvekar och väntar. Och ju längre tiden går, desto mer pengar håvar Putin in och desto fler soldater och civila dödas och skadas i kriget.

Herr talman! Det är ett fruktansvärt krig med stort lidande och många dödade och skadade. Ryssland visar stor hänsynslöshet, och antalet krigsbrott växer för varje dag som går. De ger sig på civila mål, våldtar kvinnor och har fört bort tusentals barn. Barnen skiljs från sina föräldrar, tvångsdeporteras och utsätts för indoktrinering. Det är bråttom att göra insatser för att lokalisera och återföre barnen med sina föräldrar. Här borde regeringen göra mer.

Alla brott mot internationell rätt i samband med kriget i Ukraina måste utredas och de skyldiga hållas ansvariga. Vi vill se en särskild tribunal inrättas.

Vårt och andra länders stöd till Ukraina måste fortsätta. I slutänden handlar det om att stå upp för Ukrainas rätt till demokrati och frihet.

Slava Ukraini!

Anf. 61 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Det var inte med anledning av det sista Emma Berginger sa som jag begärde replik. När det gäller det här med Slava Ukraini står vi naturligtvis tillsammans.

Jag har en sakupplysning om det som ledamoten förde fram om rysk gas. Gasen omfattas inte av EU:s sanktioner mot Ryssland. Det har varit svårt att komma överens om detta inom EU, men möjligheterna för länderna att agera enskilt kommer att bli bättre med EU:s nya gasförordning, som väntas träda i kraft under året.

Det finns fortfarande några företag i Sverige som importerar gasen. Vi har till skillnad från andra länder tack och lov väldigt lite gas. Men det finns alltså några företag som måste ta sitt ansvar och sluta med importen.

Anf. 62 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Regeringen är saktfärdig när det gäller att stoppa den ryska oljan och gasen. Kriget har pågått i över två år. Man sitter och väntar på EU:s nya gasförordning. Våra grannländer i Baltikum har redan stoppat gasen. Det är inte rimligt att vi ska behöva vänta på detta.

Nog för att man vill vänta in de andra länderna i EU, men här krävs det att regeringen visar framåtanda och faktiskt sätter ned foten.

Anf. 63 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Det jag vill poängtera är att saker och ting håller på att hända. Det har gjorts att Finlands klimatminister har signalerat att landet kommer att kunna förbjuda gasimport senast under 2025.

Om man vidgar frågan är detta också en del i att helt komma loss från beroendet av gas från Ryssland. I synnerhet Tyskland har tragiskt nog varit enormt beroende av den gasen, som har flödat i Nord Stream 2 och 1.

Det är viktigt att det finns alternativ. Det är därför tragiskt att Miljöpartiet inte är med på att kärnkraften måste till för att hela Europa på riktigt och helt och hållet ska kunna stänga dörren för rysk gas.

Anf. 64 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Vi kan inte låta Kristdemokraterna komma undan med att göra det här till en kärnkraftsdebatt. Det här handlar om vad Sverige kan göra här och nu och borde ha gjort i går.

Sverige har kärnkraft. Sverige har inte ett stort gasberoende. Sverige hade kunnat sätta ned foten och vara tydliga när det gäller det här. Men Sverige har valt att vänta och vänta, medan Putin har plockat in alltmer pengar, som har gått till att döda och skada människor i kriget i Ukraina.

Anf. 65 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Miljöpartiet har varit en mycket hård motståndare till ett svenskt Natomedlemskap. Nu är Sverige medlem i Nato. Den övergripande argumentationen från Miljöpartiet, och även från Vänsterpartiet ska sägas, har varit att man menar att Nato gör Sverige mindre säkert.

Herr talman! Samtidigt delar vi samma hotbild med en rad andra länder i Europa. Min fråga till Emma Berginger är därför: Hade Ukraina varit säkrare eller osäkrare om man hade varit Natomedlem den 23 februari 2022? Och skulle Estland, Lettland, Litauen och Finland vara säkrare eller osäkrare om de inte vore Natomedlemmar i dag?

Anf. 66 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att ämnet för den särskilda debatten är fortsatt stöd till Ukraina.

Anf. 67 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Har jag ändå rätt att svara på frågorna?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Absolut.)

Tack! Jag vill ändå säga att Miljöpartiet röstade emot ett Natomedlemskap. Vi har ständigt förespråkat ett samarbete med likasinnade länder i vårt närområde och med USA och Storbritannien, för att vi i Sverige ska kunna bygga vår säkerhet tillsammans med andra. Men nu är Sverige medlem i Nato, och Miljöpartiet beslutade i höstas att vi respekterar det beslut som är fattat. Vi kommer inte att sträva efter att Sverige ska lämna Nato. Utifrån det perspektivet agerar vi framåt.

Vi menar att det måste vara upp till varje enskilt land att självständigt fatta sina säkerhetspolitiska beslut. Därmed vill jag inte recensera hur andra länder väljer att fatta sina beslut.

Jag kan däremot konstatera att Ukraina har gjort närmanden till och strävar efter att bli medlemmar i både EU och Nato. Jag tror att vi har ett gemensamt ansvar att se till att Ukraina ska vara ett säkert land för lång tid framöver.

Anf. 68 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag anser att frågan om Nato och hotbilden från Ryssland hänger ihop med frågan om stödet till Ukraina.

Vi har haft fyra stora krig i Europa de senaste dryga hundra åren: första världskriget, andra världskriget, kriget på Balkan och Ukrainakriget. I alla de situationerna har en transatlantisk länk i form av ett amerikanskt stöd till Europa varit absolut existentiellt för att kunna hantera kriget och ofta även för att bygga upp Europa efter kriget.

Herr talman! Jag är inte intresserad av att Miljöpartiet ska recensera andra länders beslut. Det var inte det jag frågade om. Jag är intresserad av själva analysen.

Om vi i dag har en gemensam hotbild vad gäller den ryska aggressionen mot våra länder blir det märkligt om man menar att Sverige blir mindre säkert av ett Natomedlemskap. Ukraina har nämligen blivit invaderat just därför att landet inte är Natomedlem men ville bli det.

Anf. 69 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Olika länder gör olika säkerhetspolitiska val. Olika länder har olika erfarenheter och olika geografisk placering eller lokalisering. Det är klart att ett land som tidigare varit ockuperat av Sovjetunionen har ett annat behov än ett land som Sverige som varit alliansfritt i 200 år, innan vi nu gick med i Nato.

Jag har stor respekt för att Ukraina vill vara med i Nato och därmed också synpunkter på att vi bör försöka hjälpa Ukraina att närma sig både ett EU-medlemskap och ett Natomedlemskap om det är vad de eftersträvar.

Anf. 70 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Ryssland invaderade Ukraina fullskaligt den 24 februari 2022. Den första måndagen efter det var jag på Norrmalmstorg. Det var en stor demonstration där. Norrmalmstorg är ju platsen i Stockholm för protester mot rysk eller sovjetisk ockupation. Det var där man hade stora manifestationer för Baltikumets självständighet och frihet i slutet på 1980-talet.

Jag har tillsammans med Gunnar Hökmark, gammal moderat politiker, organiserat möten på Norrmalmstorg varje måndag sedan krigsutbrottet, med undantag för några röda dagar. Vi talar om 115 måndagar. Det kommer 300–400 personer dit för att visa sitt stöd för Ukraina. Det jag har sett där, herr talman, är en enorm kraftsamling av svenskt civilsamhälle i form av föreningar, nätverk och initiativ såsom Skicka vidare till Ukraina, Blågula Bilen, Operation Aid, Blågula Styrkorna, Blåljus I Samverkan.

Ukrainska flyktingar i Sverige samlar också in pengar inom ramen för Nordic Ukraine Forum, STFU Tacticats och en rad andra organisationer. De har samlat in miljoner till allt från drönare till fronten till olika typer av civilt och humanitärt stöd och stöd för utsatta barn och övergivna djur – allt möjligt som Ukraina behöver.

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att vi ser de insatser som görs runt om i Sverige och att vi också underlättar för dem. Man bör se över olika typer av regler för gåvor och liknande för att ytterligare underlätta stöd till Ukraina. Det är verkligen ovärderligt.

Anf. 71 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Fredrik Malm. Jag vet att det är känsligt för Liberalerna att kritisera sverigedemokrater; det har vi sett, inte minst de senaste dagarna. Men Fredrik Malm brukar ju vara frispråkig, så jag ställer frågan till honom.

Upprinnelsen till den här debatten var intervjun med Jimmie Åkesson i Göteborgsposten för en månad sedan där han resonerade kring att det finns en övre gräns för hur mycket stöd man kan ge och även kring att det snart kan vara tomt i våra lager. Vad är Fredrik Malms åsikt om det? Ska man uttrycka sig på det sättet? Är det ett resonemang som man ska föra, och vad sänder det för signaler till Putin?

Den andra frågan jag vill ställa handlar om Jas till Ukraina. Vi har inte fått något besked från försvarsmministern i dag. Vi har inte ens fått besked om när vi ska få besked. Har Liberalerna något besked att lämna? Ni är ju ändå en del av regeringen. Vad är er åsikt kring stridsflyg till Ukraina?

Anf. 72 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det var väl ett synnerligen dåligt valt tillfälle att yttra det som Sverigedemokraternas partiledare yttrade, tycker jag. Vi bör givetvis signalera enighet i detta. På ett rent filosofiskt, teoretiskt plan definieras väl ekonomi som att hushålla med begränsade resurser, eller vad man nu säger. Det är alltså klart att det finns ett tak i varenda budget. Vi har ju de pengar vi har. I någon sorts filosofisk mening är det klart att det är så. Men det är också klart att den politiska innebörden av detta inte är bra.

Jag har inga som helst problem med att kritisera vare sig socialdemokrater, sverigedemokrater eller andra. Jag hoppas att de andra partierna inte heller har några bekymmer med att kritisera Liberalerna om det behövs. Jag tycker att vi ska ha en frimodig och fri debatt i Sverige. Det välkomnar jag.

Anf. 73 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att Fredrik Malm kan sträcka sig till att säga att det var ett synnerligen dåligt tillfälle. Men kritiken måste ju vara starkare än så! Det är inte bara tillfället vi pratar om utan budskapet i sig, det vill säga att det finns en övre gräns för hur mycket vi kan skicka till Ukraina och att det snart kan vara tomt i våra lager. Det är verkligen en gåva till Putin när man uttrycker sig på det sättet. Jag hade väl kanske hoppats att Fredrik Malms kritik skulle vara något starkare än att bara säga att det var ett synnerligen dåligt tillfälle. Det är budskapet i sig som är djupt bekymmersamt och som är en present till Moskva.

Jag fick inget besked om Liberalernas linje när det gäller flygstridskrafter till Ukraina. Regeringen har utrett den frågan i fem månader. Vi får inte ens besked om när vi ska få besked. Jag vet att Liberalerna har drivit frågan tidigare, och nu undrar jag bara om vi kan få något besked från Liberalerna.

Anf. 74 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag vidhåller det jag sa i mitt första svar till Morgan Johansson om att det ju inte var någon bra signal att sända och att det var ett synnerligen dåligt valt tillfälle. Morgan Johansson kallade det en present till Putin, men jag kan säga att vi gav en present till Ukraina i går i form av 75 miljarder svenska kronor över tre år. Det är det största stödpaket Sverige har gett till Ukraina, och det kommer att vara väldigt välbehövligt.

När det gäller stridsflygen är det ju långa processer. Jag har egentligen inget annat besked att ge än det försvarsministern gav här i ett tidigare replikskifte om att vi jobbar för detta. Liberalernas ambition är att det ska komma till stånd. Men jag minns också hur man fick släpa Socialdemokraterna fram till att acceptera att till exempel Archer skickades till Ukraina. Morgan Johansson ska nog inte kasta alltför mycket sten i glas-hus.

Anf. 75 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag vill verkligen understryka det Fredrik Malm sagt om civilsamhällets insatser. Just i denna stund är våra toppkandidater och europaparlamentariker Emma Wiesner och Abir Al-Sahlani i varsin blågul bil på plats och levererar flera miljoner ur Europaparlamentets kontorskassa direkt till insatsen i Ukraina. Jag önskar dem all lycka.

Jag är ledsen över att ändå behöva ställa den här frågan till Fredrik Malm. Ledamoten är ju representant för ett parti i regeringen som har miljöministerposten, som bekant. Varför kan vi i Sverige inte stoppa den ryska gasen när så många andra EU-länder gör det? Det är faktiskt helt obegripligt. Och varför tillåter vi den ryska skuggflottan som saknar försäkring och har rostiga fartyg som hotar hela Östersjöns känsliga miljö utöver att de pumpar in hundratals miljarder i den ryska rigskassan?

Anf. 76 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Tack, Martin Ådahl, både för instämmandet i stödet till civilsamhället och för frågorna!

Alltför många länder har byggt upp ett för stort beroende av den ryska oljan och gasen. Det gör att det tar längre tid för länder att ta sig ur det.

Det hänger delvis ihop med att till exempel Tyskland har sett till att avveckla sin kärnkraft och göra sig ännu mer beroende av Gazprom till följd av detta. Sverige är bättre rustat i den delen, med vattenkraft, vindkraft, kärnkraft och så vidare. Vi är alltså inte lika beroende.

Jag skulle dock önska att detta gick snabbare. Jag tycker att det är ytterst obehagligt att se det ryska agerandet i Östersjön mot Estland och Finland men också med skuggflottor och annat.

Anf. 77 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag uppskattar verkligen det stöd som jag upplever finns i regeringen för att verkligen göra något. Någon rysk gas behöver vi definitivt inte i

Sverige. Vi har mer egen produktion av biogas, även om den nu håller på att slås ut av regeringens politik. Men det är en annan fråga.

Andra länder har kunnat göra det. Vi hoppas att ni gör de insatser som krävs både när det gäller de oförsäkrade skuggflottefartygen i Östersjön och när det gäller att stoppa lossningen, så att det blir något gjort där.

Jag vill också ställa frågan till Fredrik Malm om de många ukrainska flyktingar – tiotusen barn och tiotusen vuxna – som lever på extremt låga ersättningar och kommer att göra det i kanske sex eller sju månader till. Kan vi inte få Liberalernas stöd om vi föreslår en tillfällig ersättning för dem, så att de kan leva värdigt och känna sig trygga i vårt land?

Anf. 78 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än Martin Ådahl när det gäller skuggflottor, energiberoende och annat. Dock skulle jag inte sätta för stora förhoppningar till att vi i Sverige enskilt med våra nationella beslut skulle kunna hantera hela den problematiken. Östersjön är ett innanhav som delas av betydligt fler länder. Detta är också en fråga som måste hanteras på europeisk nivå.

Herr talman! När det gäller den andra frågan försöker Centerpartiet här sända ut någon sorts dimridå, att det finns en simsalabimlösning: Rösta på vårt utskottsinitiativ, så får ukrainarna högre ersättning! Det är ju inte så. Det måste ju beredas också, och Centerpartiets förslag skulle inte gå snabbare. Det svarar inte heller mot de behov som ukrainarna själva framför att de har när det gäller till exempel tillgång till hälso- och sjukvård, bank-ID, bankkonto och så vidare. Det breda arbete som regeringen nu gör hade alltså ändå behövt göras. Centerpartiets förslag adresserar bara en del av problematiken och hade inte gått snabbare att genomföra.

Anf. 79 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Jag måste börja med att säga att Fredrik Malm sa någonting bra tidigare. Han sa att stödet är otillräckligt för att Ukraina ska kunna vinna kriget. Jag kan verkligen hålla med om att så är fallet. Samtidigt blir kostnaden oerhört mycket större om Ukraina förlorar än vad det kostar att stötta Ukraina så att de kan vinna kriget.

Något av det viktigaste vi kan göra för att Ukraina ska ha bättre möjlighet att vinna kriget är att förse Ukraina med ökad flygvapenförmåga. När menar Liberalerna som regeringsparti att Ukraina ska kunna få Jas och att Sverige ska kunna stötta Ukraina med ökad flygvapenförmåga? Det undrar jag. Vi fick inget svar på detta tidigare, så nu ber jag återigen om svar här.

Anf. 80 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag instämmer verkligen i det som Emma Berginger sa inledningsvis. Det var visserligen ett beröm för vad jag sa i talarstolen, men hon fyllde på med ytterligare resonemang om just Ukraina och

hur förödande det vore om Ukraina förlorade kriget. Det är en mindre investering att hjälpa Ukraina att vinna kriget än vad kostnaden skulle bli om Ukraina förlorar kriget. Jag håller helt med om detta.

När det gäller flygstridskrafter är vår uppfattning i Liberalerna att Ukraina verkligen behöver det. Man jobbar för detta i regeringen. Sedan ska det väl sägas att jag inte tycker att man enbart ska låsa sig vid svensk försvarsmateriel. Det kanske kan vara så att Ukraina snabbare kan få detta om man går in i en facilitet för F 16 eller andra produkter. Men Jas skulle självklart göra mycket stor nytta för den ukrainska försvarsmakten. Så är det ju.

Anf. 81 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Vi står här i Sveriges riksdag, och vi måste utgå ifrån vad vi kan bidra med för att stötta Ukraina i deras kamp mot Ryssland. Sverige har Jas. Regeringen kan inte fortsätta att gömma sig bakom andra länder som bidrar med andra typer av flygplan. Där har vi trots allt än så länge inte sett särskilt stora resultat.

Detta är en komplex fråga. Det erkänner även jag, men vi måste börja någonstans. Det här är ett långsiktigt åtagande och ett långsiktigt stöd. Då måste vi börja i rätt ände, exempelvis med utbildning av piloter.

Jag frågar återigen Liberalerna: När kan vi förvänta oss att regeringen gör någonting så att vi kan bidra till ökad flygvapenförmåga för Ukraina med Jas, som ju är det som vi kan bidra med?

Anf. 82 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Låt mig korrigera två saker. Det första är att det inte bara är detta som Sverige kan bidra med. Sverige kan bidra med ekonomiska resurser för till exempel andra lösningar än just specifikt det svenska Jas 39 Gripen. Men Jas skulle förstås göra nytta i Ukraina. Så är det ju.

Det andra är att Miljöpartiet säger att regeringen gömmer sig bakom andra länder. Så är det ju inte. Det här handlar ju om ett internationellt samarbete. Det handlar om koalitionsbyggande, om allianser och om att skapa mekanismer för att vi gemensamt ska kunna mobilisera mer stöd för Ukraina än om varje land agerar för sig.

Det handlar absolut inte om att Tobias Billström, Pål Jonson eller statsministern gömmer sig bakom andra länder, utan det handlar om att vi vill skapa ett mervärde genom att gemensamt ta ansvar för att öka stödet till Ukraina.

Anf. 83 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag vill tacka samtliga riksdagspartier för en angelägen debatt! Stödet till Ukraina är de kommande årens viktigaste utrikespolitiska uppgift.

Den här debatten har belyst Ukrainastödet ur många olika perspektiv och vinklar, och det är bra. Vi behöver en bred debatt om hur vi på bästa sätt kan utforma ett starkt och effektivt stöd till Ukraina. Jag har även goda förhoppningar om att vi även

fortsättningsvis kommer att ha bred uppslutning kring det svenska stödet till Ukraina. Återigen: Det är en styrka för Sverige när vi kan samla oss och hitta breda överenskommelser. Jag har svårt att se någon fråga där detta skulle vara mer angeläget än just när det gäller det samlade stöd som Sverige nu ger till Ukraina.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga att Ukrainas sak är vår. Nu behöver Ukraina Sveriges stöd mer än någonsin. Sverige har vidtagit en rad åtgärder för att bidra till stöd till Ukraina. Inte minst kommer det besked som vi lämnade häromdagen om ytterligare 75 miljarder i långsiktigt stöd att vara oerhört viktigt för Ukraina och för att det ska vara Ukraina som vinner det fruktansvärda kriget och inte Ryssland.

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 maj justerades.

§ 3 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Ida Gabrielson* (V) avsagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 4 Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott

Från sammansatta utrikes- och försvarsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Sammansatt utrikes- och försvarsutskott

1 bilaga

Utrikesutskottet och försvarsutskottet har jämlikt 7 kap. 7 § riksdagsordningen i separata beslut i utrikesutskottet (7 maj 2024 och 16 maj 2024) och i försvarsutskottet (7 maj 2024 och 16 maj 2024) kommit överens om att genom deputerade i ett sammansatt utskott gemensamt bereda regeringens proposition 2023/24:141 *Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater* samt eventuella motioner.

Till deputerade och suppleanter i det sammansatta utskottet har utsetts de i bifogad förteckning upptagna riksdagsledamöterna.

Det sammansatta utskottet, som benämns sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (UFöU), har vid konstituerande sammanträde den 23 maj 2024 utsett följande presidium:

Aron Emilsson (SD), ordförande
Peter Hultqvist (S), vice ordförande

Stockholm den 23 maj 2024

Martin Brothén

Kanslichef utrikesutskottet

Josefin Grennert Johansson

Kanslichef försvarsutskottet

Bilagan hade följande lydelse:

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
Sammansättning 2024-05-23

Deputerade

1. Aron Emilsson (SD)
2. Peter Hultqvist (S)
3. Margareta Cederfelt (M)
4. Morgan Johansson (S)
5. Lars Wistedt (SD)
6. Helén Pettersson (S)
7. Jörgen Berglund (M)
8. Alexandra Völker (S)
9. Anna Starbrink (L)
10. Erik Ezelius (S)
11. Ann-Sofie Alm (M)
12. Håkan Svenneling (V)
13. Magnus Berntsson (KD)
14. Kerstin Lundgren (C)
15. Helena Bouveng (M)
16. Emma Berginger (MP)
17. Alexandra Anstrell (M)

Suppleanter

1. Markus Wiechel (SD)
2. Markus Selin (S)
3. John E Weinerhall (M)
4. Olle Thorell (S)
5. Björn Söder (SD)
6. Lena Johansson (S)
7. Lars Püss (M)
8. Linnéa Wickman (S)
9. Joar Forssell (L)
10. Tomas Eneroth (S)
11. Stefan Olsson (M)
12. Hanna Gunnarsson (V)
13. Mikael Oscarsson (KD)
14. Mikael Larsson (C)
15. Gustaf Göthberg (M)
16. Jacob Risberg (MP)
17. Hans Wallmark (M)

Skrivelsen lades till handlingarna.

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till justitieukskottet:

RiR 2024:9 Otillräckliga insatser när barn misstänks för grova brott

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Försvarskommitténs betänkanden
2023/24:FöU10 Sveriges tillträde till vissa Natoavtal
2023/24:FöU11 Signalspaning i försvarsunderrättelse-
verksamhet – åtgärder med anledning av Europadomstolens dom

Socialförsäkringskommitténs betänkanden
2023/24:SfU15 Ändringar i medborgarskapslagen
2023/24:SfU16 Ersättning för höga sjuklönekostnader
upphör

Skatteutskottets betänkanden
2023/24:SkU21 Anpassning av investeringsavdraget
med anledning av ändrade EU-regler om statligt
stöd
2023/24:SkU22 Kompletterande bestämmelser till
EU:s förordning om inrättande av en mekanism för
koldioxidjustering vid gränsen

Näringsutskottets betänkande
2023/24:NU17 Natura 2000-tillstånd i samband med
ansökan om bearbetningskoncession enligt mine-
rallagen

Civilutskottets betänkande
2023/24:CU23 Nya regler om hållbarhetsrapportering

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:723 om vallöf- tet om betald polisutbildning

Anf. 84 Justitieminister GUNNAR
STRÖMMER (M):

Herr talman! Rasmus Ling har frågat mig om jag kommer att hålla vallöftet att göra polisutbildningen betald och när det i så fall kommer att infrias. Rasmus Ling har även frågat mig om det finns andra utbildningar på rättsområdet som ministern och regeringen överväger att göra betalda. Slutligen har Rasmus Ling frågat mig hur jag hanterar risken att studenter väntar med att söka till polisutbildningen i väntan på besked från regeringen i frågan om betald polisutbildning.

Jag vill först slå fast att en högre polistäthet med fler poliser nära medborgarna på gator och torg är en nödvändighet för att göra Sverige tryggare. Det politiska målet att öka antalet anställda vid Polismyndigheten med 10 000 personer till utgången av 2024 uppnåddes i mars i år. I regeringsförklaringen 2022 angavs att polisen i Sverige ska växa med målet att polistätheten minst ska motsvara genomsnittet i EU, och detta mål ligger fast.

Vi ser nu ett högt söktryck till polisutbildningen. Vid flera lärosäten är samtliga platser för höstens utbildning glädjande nog redan tillsatta, och sökande fylls successivt på även för utbildningen som påbörjas under våren 2025. Jämfört med samma tid förra året ser vi fler godkända ansökningar till polisutbildningen. Fler platser på höstens och vårens utbildningar har också tillsatts, och fler personer har bekräftats antagna. I dagsläget ser vi inget som tyder på att studenter

väntar med att söka till polisutbildningen i avvaktan på eventuella besked från regeringen.

Polismyndigheten har vidtagit en rad åtgärder för att öka attraktiviteten i polisutbildningen och polisyrket. Myndigheten har bland annat tagit fram nya former och vägar för att utbilda poliser, till exempel genom funktionsinriktad polisutbildning, verksamhetsintegrerad polisutbildning och deltidsutbildning men också genom möjligheten att utbilda sig på distans. Detta har fått effekt, men mer behöver göras för att det även i framtiden ska vara attraktivt att utbilda sig till och arbeta som polis.

Polismyndigheten har i två rapporter till regeringen redovisat hur tillväxttakten i antalet poliser kan upprätthållas och polistätheten öka. Här återfinns förslag om hur polisutbildningens attraktivitet kan stärkas ytterligare. Vi analyserar nu dessa förslag.

Jag går vidare till frågan om andra betalda utbildningar inom rättsväsendet. Exempelvis är utbildningen för den som anställs inom kriminalvården betald. Därtill är de anställningar som krävs för att utbilda sig till domare och åklagare betalda. Några diskussioner om att göra ytterligare utbildningar inom rättsväsendet betalda förs för närvarande inte inom regeringen.

Jag vill avslutningsvis bredda perspektivet något. Attraktiviteten i polisyrket handlar förstås om avsevärt mer än de i och för sig viktiga frågorna om utbildningens innehåll och villkoren under studietiden. Vi har investerat större resurser än någonsin tidigare i svensk polis. Vi ger polisens medarbetare nya effektiva verktyg att klara sitt uppdrag, och vi skärper straffen så att polisens arbetsinsatser resulterar i tydligare konsekvenser för de kriminella. Genom allt detta bidrar vi också till att vårda svenska folkets höga förtroende för polisen och till att stärka myndighetens långsiktiga attraktionskraft som arbetsgivare.

Anf. 85 RASMUS LING (MP):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet Gunnar Strömmer för svaret på min interpellation.

Till att börja med vill jag säga att det är flera saker som justitieministern tar upp som vi gemensamt kan glädja oss åt. Det är förstås bra att det mål för antalet polisanställda som fanns tidigare, om tillväxt med 10 000 anställda, uppnåddes i mars månad i år. Myndigheten behöver fortsätta att växa. Att fler söker sig till utbildningen och vill verka inom det viktiga polisyrket är naturligtvis också glädjande.

Det finns faktorer som justitieministern tar upp som är avgörande för hur många som söker sig till utbildningen och yrket och naturligtvis även för hur många som stannar kvar. Vissa av dessa saker är politiska; andra saker är sådana som Polismyndigheten som arbetsgivare behöver jobba med kontinuerligt. Det kan handla om arbetsuppgifter eller om saker som rör befogenheter, vilket justitieministern var inne på. Det kan naturligtvis handla om sådant som schemaläggning och möjlighet till vidareutbildning. Det kan också handla om lön. Politiskt behöver regeringen och vi i riksdagen ge ledningen för Polismyndigheten

förutsättningar som gör att man i sin tur kan ta ansvar som arbetsgivare.

Fru ålderspresident! Min huvudsakliga fråga i interpellationen fick jag dock inget svar på. Den gällde om polisutbildningen kommer att göras betald eller inte. Attraktiviteten i yrket, som tidigare har nämnts, är ju en sak. Frågan om det vallöfte som Moderaterna gav om att polisutbildningen ska göras betald kan dock med fördel besvaras med ett ja eller ett nej. Jag hoppas att jag kan få ett svar på den frågan.

Detta är inte en liten fråga, och det var heller inte en detaljfråga i valrörelsen. Det här var någonting som kom upp i varje rättspolitisk debatt och i väldigt många av de allmänpolitiska debatterna under den förra valrörelsen. Detta var någonting som Moderaterna sa skulle genomföras.

Nu är vi i en situation där Moderaterna har både justitieministerposten och finansministerposten. Det är nog inte bara jag som undrar när det kommer ett besked om huruvida detta ska göras och i så fall när. Halva mandatperioden – två år – har gått. Det är hög tid att vi får ett svar på denna fråga.

Kopplat till den frågan finns också frågan om retroaktivitet. Kommer det att finnas en övergångslösning när detta införs, om det införs? Eller kan det bli så att den som påbörjar polisutbildningen i höst inte får den betald, medan den som börjar hösten 2025, 2026 eller 2027 kommer att få det? Jag tror, fru ålderspresident, att det kan komma att ses som orättvist av de studenter som det i så fall handlar om.

Anf. 86 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru ålderspresident! Jag tackar Rasmus Ling för möjligheten att diskutera dessa utomordentliga viktiga frågor i kammaren i dag.

När det gäller den betalda polisutbildningen råder det ingen som helst tvekan om att detta var ett av Moderaternas centrala vallöften på det här området. Bakgrunden till det var en insikt hos oss och många andra om att de ekonomiska villkoren för poliser och för personer som går polisutbildningen är en faktor som har betydelse – kanske till och med en avgörande betydelse – när vi blickar framåt och ska öka attraktiviteten i polisyrket och polisutbildningen i konkurrens med andra yrken, även yrken där det finns en finansiering i samband med utbildningen, till exempel på försvarssidan.

Rasmus Ling tog upp hur detta i så fall ska utformas – det finns ju olika tänkbara vägar framåt – och hur man i så fall ska förhålla sig till studenter som redan är antagna till en polisutbildning. Dessa frågor bereds i Regeringskansliet i ljuset av de underlag som har kommit in från Polismyndigheten, där man lyfter fram en rad olika moment ägnade att öka attraktiviteten i polisutbildningen. De ekonomiska villkoren är en sådan fråga.

Också i ljuset av en av de ingångar som Rasmus Ling har i sin fråga, nämligen risker med uteblivna besked och sådant som kan påverka, är mitt raka svar på

frågan att vi kommer att komma tillbaka med mycket raka besked om hur vi ser på frågan och hur det ska utformas om det är så att vi ska gå den här vägen. Det vill jag i så fall kommunicera samlat, också för att undvika en del av de risker som Rasmus Ling är inne på.

Låt mig också säga att det, som vi varit inne på, är en lång rad olika faktorer som påverkar attraktiviteten i polisyrket.

Jag var i New York nyligen. Det är många som har varit där före mig – jag vet att justitiekottets ledamöter var där tidigare under året.

Jag besökte bland annat en polisstation i Harlem, där de berättade att de egentligen skulle vara 200 poliser men nu var 150 poliser. Jag frågade varför det var på det sättet. Det finns förstås olika orsaker, men de pekade på att färre söker sig till polisyrket. Det finns en minskad attraktivitet. Vad var då de huvudsakliga skälen till det? Hade de ekonomiska villkoren förändrats? Det hade de inte, men de pekade på två faktorer.

Den ena var sämre förutsättningar att klara uppdraget, grundat på olika politiska beslut som gör att de har sämre förutsättningar i dag än de hade tidigare att klara sitt viktiga brottsbekämpningsuppdrag och sitt viktiga preventiva uppdrag.

Den andra var vad de upplevde var ett misstänkliggörande av polisen i en lång debatt som riktats mot polisen men också i rättsprocesser mot enskilda poliser och så vidare.

Deras medskick var att vi måste säkerställa att våra poliser har effektiva verktyg så att de kan klara sitt uppdrag och vara mycket varsamma med en politisk debatt som undergräver förtroendet för polisen på felaktiga grunder.

Jag tänkte på det till exempel i ljuset av den debatt vi hade i Sverige om säkerhetszoner. Det är sakfrågor som man kan ha olika uppfattningar om. Men det fanns en underton i debatten som var väldigt misstänkliggörande mot svenska poliser, som om de så att säga väntade på möjligheten att exempelvis diskriminera medborgare.

Jag tror att vi ska vara väldigt varsamma med den typen av retorik. Jag tror att det är väldigt betydelsefullt när det gäller att värna förtroendet för polisen och därmed också värna attraktiviteten i polisyrket.

Anf. 87 RASMUS LING (MP):

Fru ålderspresident! Jag tycker att vi hamnar väldigt fel i den här debatten ifall kritik mot politiska förslag ses som misstro mot polisen.

Till att börja med är det inte så. Jag tycker att justitieministern ska avhålla sig från att föra in det på det spåret, för det är inte på det sättet.

Vi har en polislag i Sverige som reglerar polisens befogenheter. Man kan diskutera hur den ska se ut, men att man vill ha det på ett visst sätt och inte på ett annat i polislagen eller i andra lagar som rör polisens arbete har inte att göra med i vilken utsträckning man har förtroende för polisen.

Det finns säkerligen mycket att lära av i det amerikanska systemet. Det finns dessutom saker vi inte bör

ta efter. Vi kan konstatera att de har ett fundamentalt annorlunda system än vi har i Sverige. I Sverige har vi två polismyndigheter, Säkerhetspolisen och Polismyndigheten. I USA har de över 16 000 olika polismyndigheter. Med det sagt finns det naturligtvis saker att lära sig.

Fru ålderspresident! Det interpellationen faktiskt handlar om, det moderata vallöftet om betald polisutbildning, är det som jag är mest angelägen att få svar på.

Jag hör att justitieministern säger att man bereder i Regeringskansliet hur en utformning ska se ut och att man vill återkomma samlad i kommunikationen om det, också för att undvika riskerna som jag nämnde i mitt förra anförande.

En följdfråga på det är naturligtvis när vi kan vänta oss besked i den här frågan. Finns det någon tidsplan i Regeringskansliet för den här frågan?

Fru ålderspresident! Polismyndigheten har, som justitieministern nämnde, haft i uppdrag av regeringen att ta fram rapporter för hur fler kan söka sig till polisyrket. Man har lagt fram olika förslag på hur det skulle kunna se ut. Man kan betala kontant under tiden som utbildningen pågår. Det går också att ha system där man skriver av studielån. I ett sådant system kan det också ske med retroaktivitet – även om det i så fall, fru ålderspresident, kan bli en skillnad för dem som inte tagit studielån under studietiden.

Men att Polismyndigheten haft det här uppdraget och tagit fram de här rapporterna uppfyller inte i sig vallöftet. Att göra det kostar nämligen pengar, fru ålderspresident, och jag har inte sett framför mig att det här är något som Polismyndigheten ska finansiera i sin egen budget. I så fall kommer man förstås att få dra ned på annat, och jag har inte uppfattat att det är det man har gått fram med.

Förutom när regeringen kommer att lägga fram ett förslag är frågan hur mycket pengar man kommer att avsätta och när det kommer att ske.

Anf. 88 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru ålderspresident! Alla frågor som Rasmus Ling lyfter fram är förstås relevanta för den sakfrågan, inklusive frågan om när en sådan reform i sådana fall skulle presenteras. Men jag tycker att det ligger i sakens natur att även tidpunkten för det är någonting som vi ska återkomma till.

Rapporterna och underlagen från Polismyndigheten är däremot relevanta på flera sätt. Det är så att säga det underlag som ligger till grund för de beredningsprocesser som nu pågår i Regeringskansliet. Där är frågan vi diskuterar i dag, de ekonomiska villkoren för polisstudenter, en fråga. Men det tas också upp en rad andra saker som handlar om polisutbildningen. Det är den helheten som vi nu bereder, och vår avsikt är att återkomma samlad om de frågorna. Jag tänker inte säga när det kommer att ske, men att det kommer att ske kan jag däremot garantera. Då kommer vi också att samlad redogöra för hur vi ser på exempelvis frågorna rörande

de ekonomiska villkoren för polisstudenter under studietiden.

När det gäller den andra frågan om det här med säkerhetszonerna, som Rasmus Ling reagerade lite på, vill jag gärna upprepa det jag sa. Det är självklart så att man måste kunna ha olika politiska uppfattningar om sakpolitiska förslag, och det har jag inga synpunkter på. Jag håller helt med om att om man inte ser framför sig att säkerhetszoner är ett verktyg som bör införas behöver inte det vara uttryck för misstro mot polisen.

Däremot kan jag inte komma ifrån att delar av den debatt som fördes hade som någon sorts underliggande utgångspunkt att om det bara skapades ett lagligt utrymme skulle poliser gärna kliva fram och ägna sig åt metoder eller använda verktyg på ett sådant sätt att det skulle kunna utgöra till exempel diskriminering eller att man skulle vilja rasprofilera eller vad det nu kan vara.

Jag vågar påstå att det även bland poliser finns olika uppfattningar om säkerhetszoner är bra eller mindre bra verktyg. Men jag har också hört från många att just den dimensionen av debatten, eller den undertonen i en del inlägg i debatten, noteras som en sorts latent misstro.

Polismyndigheten tror jag är den myndighet som svenska folket har högst förtroende för av alla myndigheter. Någonting som har slagit mig under de lite drygt 18 månader som jag haft den här rollen är vilken central roll goda värderingar och våra demokratiska spelregler har och hur starkt förankrat det är i den svenska poliskåren.

Insikten att enskilda poliser kan göra fel finns naturligtvis där. Det finns också rigorösa system för att ta hand om det. Jag menar bara att vi har väldigt goda skäl att stå upp för vår polis också i grundläggande värderingsfrågor. Jag är väldigt trygg med att polisen också när vi ger den väldigt offensiva verktyg kommer att hantera det på ett omdömesgillt sätt och även med att eventuella snedsteg kommer att tas hand på ett mycket omsorgsfullt och konsekvent sätt.

Därför tycker jag att det är viktigt att lyfta fram detta som en del i en bredare diskussion om attraktiviteten i polisyrket. De ekonomiska villkoren i utbildningen är naturligtvis utomordentligt centrala. Andra villkor, både de ekonomiska villkoren och andra arbetsvillkor under det att man är verksam polis, är förstås betydelsefulla. Tillgången till verktyg som gör att det är möjligt att göra ett bra jobb är utomordentligt central. Ordentliga konsekvenser som ett resultat av arbetsinsatserna är också något väldigt centralt. Så är också frågan om hur vi allmänt sett talar om den svenska polisen.

Anf. 89 RASMUS LING (MP):

Fru ålderspresident! Jag diskuterar mer än gärna säkerhetszonerna, visitationszonerna. Vi hade en tre timmar lång kammardebatt om frågan. Jag återkommer gärna till den. Nu är det inte den som är temat för denna interpellation, men vi kan gärna föra den diskussionen. Det kommer naturligtvis att finnas

anledning att föra diskussionen när vi ser hur detta slår ut framöver.

Jag vill komma med en invändning, fru ålderspresident. I den debatt som justitieministern refererade till tyckte jag att det var mer påtagligt att de som ville ha detta system på felaktiga grunder anklagade kritiker för att de saknade förtroende för polisen. Det menar jag i sig är någonting som skapar en bild av att det saknas ett sådant förtroende, vilket det alltså inte gör.

Jag har fullt förtroende för svenska Polismyndigheten. Självklart begås det misstag även bland poliser, som justitieministern säger. Men i stort när det gäller myndigheten är det ingen skiljelinje i fråga om förtroendet för polisen, och det är inte ett exempel på det som justitieministern lyfter.

Däremot, fru ålderspresident, har vi lyft att en förutsättning för att det här systemet ska komma på plats är en förändring i diskrimineringslagen. Där är det inte Gunnar Strömmer som är ansvarig; det är Paulina Brandberg. Vi väntar. Vi har fått besked om att även den frågan bereds i Regeringskansliet. Vi hoppas att den kan gå fram så att även polisens bemötande i de fall där det faktiskt blir fel kan ingå i detta.

Fru ålderspresident! Interpellationen gäller som sagt det moderata vallöftet om betalad polisutbildning. Vi har inte fått besked om att detta är avskrivet. Vi har fått besked om att det kommer att komma. Vi har inte fått något besked om när vi kan vänta oss det.

Jag hoppas, fru ålderspresident, att vi inte behöver sväva i ovisshet. Man har gått fram med en sådan här fråga och säger att detta ska bli av. Men väntar man i mer än två år – om det inte kommer före september – med att berätta om hur detta ska vara är det i sig något som skapar osäkerhet även för andra närliggande yrkeskategorier inom rättsområdet. Jag hoppas, fru ålderspresident, att det kan komma ett besked så fort som möjligt, så att Sveriges unga vet vad de ska förhålla sig till.

Anf. 90 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru ålderspresident! Tack, Rasmus Ling, för möjligheten att diskutera denna viktiga fråga i dag! Jag tycker att det är bra att vi också i kammaren kan diskutera hur vi kan förbättra villkoren både för polisanställda och för dem som väljer att läsa polisutbildningen i syfte att få arbeta som poliser.

Jag upprepar vad jag har sagt tidigare. Alla de frågor som Rasmus Ling har lyft är naturligtvis väldigt viktiga. Det är också avgörande att de får ett rakt och klart svar när man väl återkommer med ett samlat, i sådana fall, förslag på hur detta ska utformas. Vi kommer att återkomma i den delen. Alla dessa aspekter och många andra bereds för närvarande i Regeringskansliet, som jag sa. Det är bland annat grundat på de underlag som Polismyndigheten har lämnat in i denna viktiga fråga.

Då tänker jag att det finns en intressant fråga som kommer att följa på detta. Ja, vi i Moderaterna var väldigt tydliga med att vi vill se en sådan ordning för

svensk polis och för den svenska polisutbildningen. Vill Miljöpartiet ha detta?

Interpellationsdebatten var därmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:756 om Kriminalvården

Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru ålderspresident! Ardalan Shekarabi har frågat mig om jag är beredd att avfärda alla planer på privatisering av Kriminalvården. Vidare har Ardalan Shekarabi frågat vad min plan är för att Kriminalvården ska klara av sitt uppdrag med bibehållen säkerhet, hög kvalitet och återfallsförebyggande arbete.

Kriminalvården har ett ansträngt läge. Den höga beläggningsgraden i anstalter och häkten beror framför allt på att utbyggnaden av myndighetens verksamhet inleddes alldeles för sent. Beslut och prioriteringar av tidigare regeringar har inte varit tillräckliga. Regeringen och Kriminalvården arbetar intensivt och målmedvetet för att både komma till rätta med den ansträngda beläggningssituationen här och nu och skapa goda förutsättningar för en fortsatt expansion på längre sikt med god säkerhet och effektiva återfallsförebyggande insatser. I det arbetet finns också en betydande öppenhet för att pröva nya vägar. Exempelvis har regeringen tillsatt en utredning som ser på möjligheterna att hyra anstaltsplatser utomlands. Däremot är det inte aktuellt att privatisera Kriminalvården.

Antalet häktes- och anstaltsplatser behöver nu öka i snabb takt. Att lösa den akuta beläggningssituationen är helt nödvändigt. Betydande ekonomiska förstärkningar har redan gjorts. För att Kriminalvården ska ges förutsättningar att fortsätta stärka sin kapacitet har regeringen föreslagit att nästan 1,4 miljarder kronor tillförs myndigheten redan i år.

Samtidigt har Kriminalvården på regeringens uppdrag tagit fram en kapacitetsrapport för en omfattande expansion de kommande tio åren med anledning av reformerna i Tidöavtalet. Kriminalvårdens kapacitetsrapport för den kommande utbyggnaden redovisades i slutet av förra året. Den bereds nu i Regeringskansliet, och regeringen avser att återkomma i frågan.

I det sammanhanget vill jag också nämna omläggningen av påföljdssystemet för unga under 18 år och införandet av ungdomsfängelser. Detta är en nödvändig och önskvärd reform där Kriminalvården får ett nytt samhällskritiskt uppdrag.

Samtidigt som antalet platser ska bli fler ska förståelse innehållet i Kriminalvårdens verksamhet utvecklas och effektiviseras. Det råder ingen tvekan om att den expansion som ligger framför myndigheten innebär utmaningar och kommer att ställa krav på nya prioriteringar och arbetssätt. Men inriktningen är entydig: Även i framtiden ska effektivt återfallsförebyggande arbete bedrivas i både anstalt och frivård.

I sammanhanget vill jag också nämna att den så kallade Trygghetsberedningen i april 2023 fick ett nytt uppdrag som innebär att utredningen ska analysera samhällets återfallsförebyggande arbete avseende dömda som avtjänat en påföljd i anstalt eller frivård. Kommittén ska även lämna förslag på hur det återfallsförebyggande arbetet kan utvecklas. Genom att minska återfallen i brott kan vi få ett tryggare samhälle och färre brottsoffer.

Jag ska till slut säga några ord om säkerheten. Det är högsta prioritet för regeringen och Kriminalvården att verksamheten i landets anstalter och häkten kan bedrivas med hög säkerhet för medarbetare och för intagna. Myndigheten arbetar systematiskt med dessa frågor, och hög säkerhet är också ett grundackord i den plan för expansion som nu bereds i Regeringskansliet.

Tjänstgörande ålderspresidenten konstaterade att interpellanten inte var närvarande i kammaren och förklarade interpellationsdebatten avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:546 om vägen till nettonoll

Anf. 92 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Linus Sköld har frågat mig hur jag avser att agera för att göra klimathandlingsplanen trovärdig framöver och vilka varianter av styrmedel jag avser att använda för att nå nettonollutsläpp senast år 2045.

Sverige ska bedriva en ambitiös och effektiv klimatpolitik. Regeringen tar ett långsiktigt ansvar för en klimatpolitik som har förutsättningar att nå nettonollutsläpp senast 2045.

Klimathandlingsplanen lägger grunden och ger de förutsättningar som hushåll och företag behöver för att kunna fatta de beslut som krävs för att nå hela vägen ned till nettonoll. Regeringen har även fattat beslut om den energipolitiska inriktningspropositionen, som är ett viktigt komplement i arbetet för den fossilfria ekonomin. Fortsatt elektrifiering är avgörande för att nå de långsiktiga klimatmålen. I det arbetet är kärnkraften av särskild betydelse.

Regeringens politik utgår från vilka förutsättningar som behöver komma på plats för klimatomställningen. I takt med att fler utsläpp ingår i utsläppshandeln, där ett tak sätts för mängden växthusgaser som får släppas ut, blir klimatpolitiken mer inriktad på att finna åtgärder som främjar klimatomställningen. Väl avvägda åtgärder som bidrar till en effektivare transport och till elektrifiering innebär en minskad efterfrågan på drivmedel.

Regeringen kommer att tillsätta en utredning för att analysera och ge underlag för vilka styrmedel som kan utformas inför perioden 2027–2030 så att Sveriges åtaganden i EU kan nås på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. Det måste säkerställas att inte orimligt höga kostnader för hushåll och

näringsliv uppstår med risk för allvarlig påverkan på konkurrenskraften för svenska företag.

Då interpellanten anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tjänstgörande ålderspresidenten att Jytte Guteland (S) i stället fick delta i interpellationsdebatten.

Anf. 93 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar ministern för svaret.

Interpellanten Linus Sköld har ställt den relevanta frågan vad regeringen gör för att nå nettonoll till 2045. Svenska myndigheter är överens om att den nuvarande politiken och den klimathandlingsplan regeringen har presenterat inte leder till att vi når målen och att vi varken klarar målen till 2030 eller nettonoll till 2045. Flera myndigheter har sagt detta, bland andra Naturvårdsverket.

Ministern säger i sitt svar att ett antal åtgärder är behjärtansvärda och att klimathandlingsplanen lägger grunden och ger de förutsättningar hushåll och företag behöver för att fatta de beslut som krävs. Myndigheterna håller dock inte med utan säger tydligt att vi inte når målen. Hur kan då statsrådet säga grunden finns och att företag och hushåll får de förutsättningar som krävs?

Min andra fråga gäller den utredning statsrådet nämner i sitt svar. Det har snart gått ett halvår sedan regeringen lovade att den skulle tillsättas under året. När kommer utredningen att tillsättas? Hur kan det vara så svårt? Vad väntar regeringen på? Blir det till nyårsafton?

Ska vi nå nettonoll till 2045 behöver vi verkligen starta nu. Målen till 2030 är avgörande av flera skäl, dels för att ge grund och förutsättningar för att Sverige ska nå nettonoll, dels för att undvika att Sverige inte lever upp till beslutad lagstiftning. Lever vi inte upp till lagstiftningen kan vi få böter på EU-nivå och andra bekymmer. Att köpa utsläppsrätter av andra länder har regeringen själv fört fram som en idé, men det skulle bli väldigt dyrt, för att inte säga svindyrt, för svenska skattebetalare. Om vi inte tar tag i detta är risken alltså att Sverige får betala miljardbelopp till andra länder eller får jättehöga böter för att vi inte lever upp till lagstiftningen. Har regeringen i rådande svåra läge börjat räkna på vad dessa böter kommer att kosta?

Anf. 94 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Eftersom interpellanten Linus Sköld har frågat hur klimathandlingsplanen kan göras mer trovärdig och vilka varianter av styrmedel vi avser att använda för att nå nettonollutsläpp senast 2045 avser jag att hålla mig till detta och inte resonera om priser på utsläppsrätter inom EU:s system för handel med utsläppsrätter. Det skulle bli en rent spekulativ och hypotetisk diskussion eftersom vi först vet dessa priser när länderna vet hur deras utsläppsscenario ser ut och om de har överskott.

Låt oss i stället hålla oss till interpellationen och diskutera hur klimathandlingsplanen kan bli mer trovärdig. När regeringen talar om att lägga grunden och ge förutsättningar för företag och hushåll att lyckas med omställningen handlar det om att först och främst identifiera vad det är som krävs för att Sverige ska sluta släppa ut och gå från dagens utsläpp till noll. I dag finns två tredjedelar av utsläppen inom transport och industri och en sjättedel inom jordbruket.

Vad är det då som händer inom industrin? Jo, tack vare ingenjörskonst och innovation kan man nu börja tillverka stål utan utsläpp, alltså rent stål. I Sverige står ett enda företag för 10 procent av Sveriges utsläpp, och det företaget producerar just stål. Om vi hjälper detta företag kan Sverige lyckas minska sina utsläpp med 10 procent. Det företaget hör av sig om och oroar sig för är främst tillgången på el. De undrar var all el till det gröna stålet ska komma från. För att kunna gå från smutsig, fossil produktion till rent stål behövs ren el.

Transportsektorn står också för en tredjedel av Sveriges utsläpp. Ur lastbilers, personbilers och bussars avgasrör har det alltid bolmat ut koldioxid. Men snart kommer det att sluta bolma. I stället kommer vi att få ellastbilar, elbilar och elbussar, och vi ser redan allt fler elbilar på våra vägar. I den sektorn är man också orolig och efterfrågar laddstationer i hela landet, inte bara i Stockholm, så att fler kan känna att elbil är ett alternativ. Man oroar sig också för hur vi ska få den mängd el som behövs för att elektrifiera vår transportflotta.

Jag nämnde även jordbruket, en sektor som också bidrar till Sveriges utsläpp. I jordbruket arbetar man också med att ställa om och få bort det smutsiga. Här har man hittat en fantastisk lösning genom ren gödsel, men för att kunna producera denna rena gödsel behövs mycket el.

Fru ålderspresident! Gemensamt för alla de olika bitar i vårt samhälle som genererar utsläpp är att elen är den grundläggande förutsättningen för att få bort det smutsiga och få in det rena. Vi behöver mer vindkraft och mer solkraft, och vi behöver också kärnkraft.

Anf. 95 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Socialdemokraterna instämmer i flera delar av svaret, bland annat entusiasmen över vad el kan åstadkomma i vårt land och i hela EU när det gäller omställningen. Det är jätte viktigt att få ut laddstolpar och att vi köper fler elbilar. Vi står verkligen bakom elektrifieringen.

Däremot är det tydligt att statsrådet inte gärna talar om att vi just nu är på väg att öka utsläppen och att myndigheterna är seriöst oroad över att det går åt fel håll. Svårigheten att klara nettonoll blev tydlig med den handlingsplan som regeringen har presenterat.

Hur ska vi klara målen till 2030 och därmed nettonoll till 2045? En möjlighet är att köpa utsläppsrätter från andra länder. Statsrådet säger att regeringen inte tittar på eller funderar över denna fråga i Regeringskansliet. Men i det läge vi befinner oss i just nu behöver statsrådet verkligen prata om och låta analysera frågan i Regeringskansliet. Det är bråttom om vi ska få

köpa utsläppsrätter från andra länder för att klara våra egna mål. Vi måste förbereda för att överföringarna ska ske inom ett par år, så att det fortfarande går att hantera situationen. Allt annat skulle vara riskfyllt. De-lar statsrådet synen att om det inte finns avtal om överföringar på gång inom två år kan vi glömma konceptet?

Min andra fråga gäller att överprestera. Även här har statsrådet vid flera tillfällen sagt att det inte är något som diskuteras än. Men det finns inget EU-land som just nu ser ut att överprestera. Däremot har Norge redan budgeterat ett antal miljarder för att kunna köpa LULUCF-enheter. I Tyskland spekuleras det om hundra miljoner ESR-enheter, det vill säga nästan halva den svenska tilldelningen till 2030.

Det blir ju vilda spekulationer med prisprognoser, men regeringen vet att detta händer. Miljöministern måste fundera över vilka länder man ska köpa från när de andra funderar över att köpa av Sverige. Vem är det som är säljare?

Böter är ett jättestort problem. Vad kommer det att kosta? Är det så att EU-domstolen kanske kommer att räkna ut vad vi inte gör i Sverige och sedan sätta böterna utifrån det? Det kan bli stora belopp. Även här borde Regeringskansliet ha undersökt frågan. Undersöker Regeringskansliet frågan? Det handlar faktiskt om vad skattebetalarna ska betala framöver eftersom vi inte klarar målen till vare sig 2030 eller 2045.

Anf. 96 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Ledamoten Guteland nämner att det är ett problem att vi inte tittar på eller funderar över handel med utsläppsrätter. Då får jag lov att vara ännu tydligare i detta inlägg. Det är självklart att vi tittar på hur vi ska genomföra vår egen politik, och det pågår självklart ett arbete om handel med utsläppsrätter. Ledamoten är ju tidigare parlamentariker, och hon vet mycket väl hur processerna går till och att de självklart är igång.

Nu är jag kallad till en interpellationsdebatt om vår klimathandlingsplan och hur regeringen avser att arbeta för att nå nettonoll år 2045. Att då efterfråga att jag i detalj ska redogöra för kostnader för potentiella utsläppsrätter och precis hur Regeringskansliet arbetar med handel med utsläppsrätter är någonting som jag inte är förberedd för eftersom det inte är ämnet för interpellationsdebatten.

Ledamoten är varmt välkommen att ställa en fråga om arbetet specifikt med handel med utsläppsrätter, regeringens beslut att utnyttja alla flexibiliteter inom EU och hur arbetet med EU:s gröna giv utförs. Men det är ingenting som den här interpellationsdebatten handlar om. Jag ser ingenting som rör detta ämne i Linus Skölds ursprungliga interpellation.

Om ledamoten är oroad över att regeringen inte skulle ha funderat över eller tittat på det arbete som ska ske med handeln med utsläppsrätter kan jag försäkra henne om att vi självklart gör det. Men det är inte vad dagens interpellationsdebatt handlar om, och det är

därför jag inte vidare kan redogöra för detaljer om detta. Jag vet inte vad som är gemensam rätt, vad som är möjligt att gå ut med eller vad som tillhör den informella delen av arbetet. Det är i den utsträckning jag kan säga till ledamoten att det är ett pågående arbete. Självklart slarvar vi inte med skattebetalares pengar eller är inte förberedda på att genomföra vår politik.

Anf. 97 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar ännu en gång statsrådet för redogörelsen.

Vi får väl enas om att inte vara överens om huruvida utsläppshandeln hör till klimathandlingsplanen. Jag anser att den gör det eftersom det är en relevant del av att klara avstämningen till 2030 och banan till 2045. Just nu ser inte Sverige ut att klara 2030, och då blir det relevant att höra vilken typ av styrmedel regeringen avser att använda. Det var också interpellantens fråga, nämligen vilka styrmedel som avses.

Vi har fått svar att regeringen vill använda sig av bland annat elektrifieringen. Där kan jag glädja statsrådet med att vi är överens. Vad gäller hela färdplanen och hur man ska klara nettonoll är myndigheterna oroad över att Sverige inte ligger på målbanan, och de efterlyser nya riktlinjer. Här har statsrådet svarat att det kommer en utredning. Vi har blivit hänvisade till utredningen under ett halvår, och vi har under en längre tid blivit vana vid att få det svaret vad gäller klimatpolitiken. Vi vill verkligen uppmana regeringen att tillsätta utredningen snarast och inte vänta länge. Det är bråttom.

Om vi ligger som vi gör nu kommer vi inte att klara transportmålen. Utsläppen ökar, och risken är att vi kommer att behöva införa åtgärder som chockar svenska bilister och svenska folket om man inte agerar på ett trovärdigt sätt nu och ser till att det finns en klimatpolitik som är rättvis och bra för vår planet.

Anf. 98 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Regeringens klimathandlingsplan avser att lägga grunden för och ge förutsättningar för omställningen som ska leda till nettonollutsläpp senast 2045. Det innebär ett behov av att komplettera och göra grovjobbet för den infrastruktur som behöver ligga till grund för omställningen. Företagen står redo, och hushållen står redo. Man vill ställa om. Men förutsättningarna för att ställa om är inte tillräckligt optimala.

Det är inte oväntat, fru ålderspresident, att den tidigare regeringen avsåg att lyckas med klimatomställningen genom att beskatta och ytterligare beskatta, plikta och ytterligare plikta, biodrivmedelsinblandning.

Den här regeringen är vän av marknadsekonomi och vet att det finns andra styrmedel som arbetar på mer marknadsmässiga grunder och därmed lägger grunden för en effektiv klimatpolitik. Det är en klimatpolitik som inte beskattar bort problemen utan i stället ser till att välkomna den utveckling vi vill se, det vill

säga att elektrifieringen är svaret och att omställningen till det eldrivna ska skyndas på. Det är en omställning som vi inte kommer att lyckas med i Sverige utan att välkomna alla fossilfria kraftslag, det vill säga utan att välkomna både vindkraft och kärnkraft.

Därför anser vi att arbetet med att återupprätta den kärnkraftspolitik som en gång i tiden lade grunden för ett rent elsystem i Sverige behöver pågå för fullt. Utöver detta arbetar vi självklart med styrmedel. Precis som regeringen sedan tidigare har annonserat är det en utredning som kommer att tillsättas i år.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:628 om återvätning av våtmarker

Anf. 99 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Joakim Järrebring har ställt ett antal frågor till mig gällande genomförandet och effektiviteten av det nuvarande programmet för återvätning av våtmarker.

Jag vill börja med att säga att det är glädjande att vi är överens om de betydande miljö- och klimatnyttor som återvätning av våtmarker kan bidra med och att det finns ett brett politiskt stöd för den ambitiösa satsning på att återvätta våtmarker som regeringen nu genomför.

Ledamoten Järrebring undrar hur många projekt för återvätning av våtmarker som har startat till följd av den nuvarande regeringens politik. Den här satsningen är en fortsättning och förstärkning av tidigare satsningar, och det är svårt att säga exakt vilka projekt som startat till följd av vår politik. Det vi däremot kan konstatera är att under 2023 genomfördes 861 åtgärder avseende våtmarker i 526 olika projekt. Det handlar i första hand om hydrologiska restaureringar som återvätning genom pluggning eller igenläggning av diken men även andra åtgärder som borttagning av vegetation, artåtgärder med mera. Skogsstyrelsen har under 2023 skrivit 76 återvätningssavtal på sammanlagt 244 hektar, vilket är en uppskalning.

Fru ålderspresident! Det är viktigt att komma ihåg att restaureringsprojekt normalt sett tar lång tid och oftast löper över flera år. Uppskalning av arbetet tar därför lång tid. Långsiktighet och kontinuitet i finansieringen är avgörande, varför regeringen gjorde en flerårig satsning i budgetpropositionen för år 2023 och förstärkte samma satsning i budgetpropositionen för år 2024. Jag räknar med en fortsatt ökning av arealerna restaurerade och återvätta våtmarker de kommande åren. Naturvårdsverket följer kontinuerligt upp arbetet och presenterar resultaten på sin hemsida.

Ledamoten Järrebring frågar också om jag anser att programmet för återvätning är ändamålsenligt för att uppnå både de klimatomställnings- och de miljömässiga målen eller om det finns aspekter av programmet som

behöver justeras eller förses med annan eller ytterligare finansiering för att effektivisera dess genomförande.

Min bedömning är att utformningen av satsningen i huvudsak är bra. Myndigheterna arbetar med att successivt skala upp arbetet. Samtidigt pågår ett utvecklingsarbete där hinder och möjligheter till ett mer effektivt genomförande är målsättningen. Bland annat arbetar Naturvårdsverket med en vägledning riktad till verksamhetsutövare med fokus på återvätning i klimatsyfte, något som vi ser kan öka effektiviteten i arbetet. Naturvårdsverket utvärderar även för närvarande om LONA-förordningen skulle kunna utformas bättre, även detta utifrån ett återvätningsspektiv. Regeringskansliet har löpande avstämningar om det arbetet.

För närvarande är min bedömning att det huvudsakligen inte är de ekonomiska ramarna som begränsar antalet projekt inom satsningen. Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 aviserat att satsningen på anslaget planeras att stiga både 2025 och 2026. Vi gör dock kontinuerligt en utvärdering av resultaten för att avgöra hur det fortsatta arbetet bör utformas. Om det skulle visa sig att satsningen skulle behöva justeras eller förbättras för att effektivisera dess genomförande är jag förstads beredd att ta nödvändiga initiativ för att åstadkomma en sådan förändring.

Svårigheten att hantera markavvattningsverksamheter har av vissa myndigheter lyfts fram som ett stort juridiskt hinder vid återvätning av våtmarker. Samtidigt är en fungerande markavvattning väldigt viktig för svensk livsmedelsproduktion och skapar odlingsförutsättningar i framför allt jordbruket men även i skogsbruket. Regeringen har därför gett Naturvårdsverket i uppdrag att i dialog med Statens jordbruksverk och Havs- och vattenmyndigheten göra en översyn av regelverket för att underlätta för återvätning utan att det påverkar jordbruksmark negativt. Myndigheterna ska även undersöka om det finns behov av att ändra reglerna för att ompröva och återkalla tillstånd till markavvattning där det inte finns andra motstående intressen såsom produktiv jord- eller skogsbruksmark.

Slutligen frågar Joakim Järrebring om min syn på programmets bidrag till Sveriges åtaganden om klimat och biologisk mångfald och om den nuvarande takten i och omfattningen av återvätning av våtmarker är tillräcklig för att möta dessa åtaganden.

Satsningen ger, när väl återvätningen har genomförts på ett korrekt sätt, tydliga utsläppsreduktioner, vilket kommer att bidra till uppfyllandet av Sveriges åtaganden inom LULUCF. I takt med de ökade anslagen och uppskalningen av verksamheten kommer fler våtmarker att kunna restaureras och återvätas. Utsläppsreduktionerna och betydelsen för klimatet kommer då också att öka.

När det gäller återvätningens betydelse för internationella och nationella krav på biologisk mångfald konstaterar jag på samma sätt att programmet ger ett tydligt bidrag till våra internationella åtaganden och uppnåendet av våra nationella miljömål.

Anf. 100 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru ålderspresident! Tack, statsrådet, för det utförliga svaret och för möjligheten att få diskutera den stora betydelse återvätning av våtmarker har både för biologisk mångfald, för att minska våra utsläpp och också för klimatanpassning!

Trots de betydande satsningar som görs och har gjorts under tidigare regering ser vi dock att andelen våtmark fortsätter att minska i Sverige, vilket är ett bekymmer som vi inte kan ignorera. Precis som statsrådet var inne på spelar våtmarkerna en avgörande roll för både miljö och klimat.

För två år sedan träffade jag en framstående forskare på området från Göteborgs universitet som berättade för mig att även om det är viktigt med de politiska satsningarna på återvätning och återställning av våtmarker är det kanske ännu viktigare att se till att inte ytterligare våtmarker torrläggas. Och just nu har vi alltså en olycklig utveckling som innebär att andelen våtmark fortsätter att minska.

Statsrådet redogjorde för en rad pågående projekt och satsningar, vilket är glädjande. Men sett i perspektivet att vi fortfarande har en minskande areal våtmarker behöver vi ställa oss frågan om åtgärderna är tillräckliga. Statsrådet lyfte fram att bedömningen är att detta är tillräckligt. Så kan det vara; statsrådet pekar också på att det tar tid att få effekt och att det här är ett långsiktigt arbete.

Jag känner dock fortfarande en oro, och jag tror att vi kanske behöver ha lite mer av ett helhetsperspektiv även på dessa frågor. Jag vet att det finns länder, till exempel Danmark om jag inte missminner mig, som har jobbat ganska strategiskt med program vad gäller våtmarker. Där tittar man både på att stoppa torrläggning av våtmarker och att jobba strategiskt med att återveta på rätt sätt. Statsrådet var i sitt svar inne på att det är viktigt framför allt när det gäller återställning av våtmarker i klimatsyfte att man är väldigt noggrann och specifik i vilken vattennivå man ska ha för att det ska bli optimalt.

Jag tror därför att vi måste överväga både långsiktiga lösningar som integrerar återvätning och att få till ett stopp på exploatering av våtmarker. Vi behöver också göra detta på ett sätt som inte i onödan skadar vårt jord- och skogsbruk. Vi vet ju att vi behöver öka vår livsmedelsförsörjning i Sverige, och vi behöver också använda skogens råvaror för att klara omställningen till ett fossilfritt samhälle.

Jag vill därför uppmana statsrådet att noggrant överväga ytterligare åtgärder och reformer som kan stärka arbetet när det gäller våtmarkerna.

Anf. 101 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru ålderspresident! Det är väldigt trevligt att lyssna på den här debatten med enighet kring hur otroligt viktigt det är att vi återställer natur, och inte minst våtmarkerna, där det finns en fantastisk vinn-vinn-effekt när det gäller biologisk mångfald, klimatet, klimatanpassning för att tackla övergödning och att skapa mer resiliens i våra landskap.

Detta är en del av restaureringsarbetet. Visst vore det fantastiskt om det fanns långsiktighet inte bara i Sverige utan i hela EU, så att flera länder kan gå samman med en gemensam strategi, en gemensam ambition, gemensamma mål och en gemensam lagstiftning om att reparera 20 procent av den mest skadade naturen.

Det här är faktiskt inte bara en önskedröm, utan det är naturrestaureringslagen. Den har varit snubblande nära att bli verklighet, fru ålderspresident. Tyvärr har Sveriges regering lagt sin politiska kapacitet, sitt krut, på att förhindra att den blir verklighet.

Ja, det finns en enighet. Gemene man tycker nog att detta låter väldigt klokt. Man ser naturkrisen, man ser arktikrisen och man ser att vi måste vidta effektiva miljöåtgärder, effektiv miljöpolitik och långsiktiga strategier. Ändå lägger Sveriges regering sin kraft på att lobba och hitta ohederliga allianser för att skjuta ned det här lagförslaget.

Fru ålderspresident! Jag sitter i EU-nämnden. När vi fick ett skriftligt underlag inför godkännandet av restaureringslagen framkom det att Sveriges regering hade lyckats övertyga Ungern om att motsätta sig detta. Jag försöker förstå hur detta har kunnat hända. Det är någonting som inte har skett i offentlighetens ljus, utan man vet helt enkelt inte vad det är som har skett bakom kulisserna.

Vi har en miljöminister här som talar sig varm för våtmarkerna, men Sveriges regering sätter alltså stopp för den här lagstiftningen som skulle få otroliga effekter, inte bara i Sverige utan i hela EU. Det är dessa våtmarker vi pratar om, men i mycket större skala och utan ryckigheten och i stället med en långsiktighet.

Jag har pratat med personer som har jobbat med de här lagstiftningarna, och jag har till slut fått till mig att det bedöms att Ungern är lättare att påverka i denna fråga än Sverige. Sverige har investerat sitt fulla politiska kapital i att snacka ned den här lagstiftningen och se till att den aldrig förverkligas.

Det paradoxala är att man kan läsa i kommunikation från Liberalerna och Liberalernas EU-parlamentariker att man välkomnar det här lagförslaget.

Fru ålderspresident! Jag är nog inte ensam om att vara otroligt förvirrad och om att vilja ha tydliga svar från miljöministern. Hur ställer man sig till restaureringslagen?

Anf. 102 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! När det gäller frågor om regeringens ståndpunkter kring naturrestaureringslagstiftningen hade ledamoten Järrebring och jag en lång interpellation om detta i förra veckan, som man är välkommen att titta på slutsatserna kring.

I dag diskuterar vi återvätning av våtmarker och det arbete som sker där. Det är detta interpellationen handlar om. De frågor som jag har fått till mig inför dagens interpellationsdebatt, fru ålderspresident, rör hur arbetet går med återvätning av våtmarker i Sverige

och hur Sverige avser att arbeta för att förbättra genomförandet av dessa återvätningssatser.

Återvätning av våtmarker är en oerhört viktig fråga. Jag är väldigt glad över att det finns en bred enighet kring dessa insatser. De är också ett av mina prioriterade områden i det arbete jag avser att genomföra under vår tid i regering. Det är just för att det finns så mångdubbla miljönyttor – självfallet är det den kolsänka de kan bidra med, men det är också den miljönytta som utgörs i form av de biologiska mångfaldsnyttorna som skapas och den förbättrade vattenkvaliteten som följer av insatser för att återvätta våtmarker.

Som ledamoten Järrebring nämnde är det självfallet också så att våtmarker stärker landskapets skydd mot torka, översvämningar och brand. Detta är också viktigt ur ett resiliensperspektiv, eller anpassningsperspektiv som man också kan kalla det.

Regeringen har på grund av de stora nyttorna som finns av arbetets effekter genomfört en stor satsning på att återvätta våtmarker om 355 miljoner kronor år 2024, fru ålderspresident. Detta ska sedan öka till 435 miljoner kronor år 2025 och till 575 miljoner kronor årligen under perioden 2026 till 2030. Därutöver finns det även ett stöd i den strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken för våtmarksanläggning och skötsel.

Under 2023 genomfördes som sagt 861 olika åtgärder i över 500 projekt. Detta är väldigt viktigt. Detta är någonting vi välkomnar med tanke på effekterna det får. Men vi vet också att restaureringen av våtmarker normalt sett tar lång tid, och vi vet att arbetet med att upprätta projekt ofta tar flera år att genomföra. Uppskalning av våtmarksarbetet är därför tidskrävande, och vi ser att kontinuitet i finansieringen är av väldigt stor vikt. Jag skulle till och med säga att det är helt avgörande att man kan lita på att pengarna finns där.

Nu vet vi att den här regeringen har stärkt arbetet och att det kommer att finnas pengar till 2030. Men jag kan hoppas att vid ett eventuellt regeringsskifte efter valet 2030 skulle även andra regeringar fortsätta arbetet på samma nivå och med samma stabila höga nivå av finansiering. Det skulle vara intressant att höra ledamöterna för respektive parti resonera kring den frågan. Med tanke på långsiktigheten i satsningarna och myndigheternas intensiva arbete räknar jag med en fortsatt ökning av arealerna restaurerade och återvätta våtmarker de kommande åren.

Fru ålderspresident! Jag vill även nämna att det som ledamoten Järrebring lyfter kring arbetet i Danmark låter mycket intressant. Jag ska se till att efter denna interpellationsdebatt höra av mig till min danska kollega Magnus Heunicke och fråga honom om det arbete som pågår i Danmark och se om det är någonting som även Sverige kan ta inspiration av.

Anf. 103 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för det utvecklade svaret.

Jag tror också att det är viktigt med det som ministern pekar på, nämligen att man ser över de juridiska

hindren. Har statsrådet någon tänkt tidsram för hur det arbetet ska gå till och för när vi får åtgärder på plats som underlättar återvätningen?

När det gäller frågan om tidsramen för det ekonomiska stödet är jag nog lika övertygad som ministern är hoppfull om att det kommer att finnas ett fortsatt starkt stöd även efter nästa och nästnästa val för att fortsätta arbetet med att återställa våtmarker.

Naturvårdsverkets utvärdering av LONA-förordningen tror jag också är jättebra. Det är ett viktigt arbete. Kan statsrådet även här ge en bild av hur en tänkt tidsplan ser ut för det arbetet och när vi kan förvänta oss förbättringar även på det området?

Anf. 104 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att ta fasta på det som miljöministern sa om att förbereda oss på ett maktskifte. Jag delar helt och hållet den förhoppningen, och jag kan ge vallöften som jag hoppas att andra vid detta tänkbara maktskifte kan ställa sig bakom, det vill säga att fortsätta med de viktiga satsningarna och gärna accelerera dem.

Jag skulle också gärna se att man tar fram en strategi för restaurering som inte bara är knuten till våtmarker utan som också täcker in andra naturtyper. Det är ungefär samma vinn-vinnsituation som vi skulle kunna hitta för andra naturtyper. Jag vet att ramarna handlar om våtmarkerna, men låt oss i så fall – om vi vill ha en effektiv miljöpolitik och naturpolitik – ge ett skydd för de gamla skogar som finns kvar i Sverige, inte minst fjällskogarna.

Fru ålderspresident! Miljöministern nämnde problematiken med ryckighet och benämnde kontinuitet som avgörande. Det är därför otroligt viktigt att få på plats restaureringslagen, så att man vet vilka målsättningar som gäller och vilka arealer man måste skala upp till, samt en strategi för att nå dit. Detta gäller inte minst en långsiktig finansiering, oavsett val och maktskiften.

Jag vill ge ett medskick, nämligen att fortsätta att driva denna entusiasm för våtmarker i hela EU och att ta med detta till förhandlingsborden, i stället för propaganda och myter från diverse industrier som bara ser risker. Det finns otroliga möjligheter. Jag skickar med detta och önskar lycka till.

Anf. 105 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Tack, ledamöterna, för frågorna!

Ledamoten Järrebring undrade om tidsramen för det arbete som sker. Jag kan informera om att det presenterades en forskningssatsning i förra veckan. Jag hade förmånen att besöka den konferens som pågick om återvätning av våtmarker för att ta del av engagemanget och belysa regeringens prioritering av dessa frågor. Pengarna är långsiktiga, och just därför ser vi gärna mer information om hur insatserna kan förbättras och så vidare.

Där fanns ett gediget program med många forskare och andra kunniga inom området som diskuterade hur arbetet kan förbättras. Det som är viktigt att förstå är att även om våtmarker bidrar med många ekosystemtjänster kan inte en enskild våtmark bidra till alla ekosystemtjänster samtidigt, utan det finns en stor variation. Det krävs också en stor mångfald av våtmarkstyper. Rätt våtmark på rätt plats i landskapet är därför en central del i arbetet, och detta var något som jag ansåg var väldigt intressant.

Vi bedömer att det fortsatt krävs åtgärder för att nå våra olika miljö kvalitetsmål. Även om det är positivt att det finns en så stor och bred enighet kring värdet av insatser för att återveta våtmarker räcker det inte, utan det behöver självfallet ske mer.

Ett exempel på sådant som sker inom Sverige är att regeringen arbetar med ersättning för markägare som har skyddsvärd skog. Detta går in på den fråga som ledamoten Le Moine nämnde, nämligen behovet av att ersätta markägare som vill vara med och skydda sin skog.

Regeringen har i statsbudgeten för i år tillgängliggjort 1 670 miljoner kronor i detta syfte. Det är en stor summa. Man ska dock vara ärlig och säga att den inte räcker, utan det finns en väntetid innan utbetalningar kan ske. Många markägare menar att arbetet behöver gå bättre, och detta är något som regeringen tar till sig.

Jag måste även nämna att det finns markägare som vet att de har skyddsvärd skog och som väljer att göra avverkningsanmälningar i stället för att ansöka om att skydda sin skog, för att arbetet ska gå snabbare. Jag tycker att det finns ett ansvar hos dessa markägare att inte utnyttja systemet på det viset utan verkligen ta ansvar för att de äger skyddsvärd skog. Det kommer med ett fantastiskt ansvar som man gärna får ta för denna naturmiljö. Staten arbetar för fullt för att upprätthålla medel och förbättra processerna så att vi kan skydda mer skog, men man måste också ta ansvar som markägare.

Sedan finns det ytterligare ett perspektiv där jag, om jag får ta mig den friheten, utgår ifrån att ledamoten Järrebring och jag är eniga men där ledamoten Le Moine möjligtvis har en annan ståndpunkt, nämligen att Sverige är ett skogsland. 70 procent av vår yta är skog, och denna skog kommer att nyttjas, skördas och hanteras på olika sätt. Så är det.

Om man jämför oss med andra länder ser man att det är stor skillnad. Eftersom Irland och Nederländerna har ungefär 10 procent skog hanterar de sin skog på ett annat sätt. Jag vill se en stor respekt för att skogen är viktig för oss. Vi måste nyttja den på ett klokt sätt, inte bara bevara den.

Anf. 106 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru ålderspresident! Tack, statsrådet, för interpellationsdebatten! Oftast har vi debatter där vi är oense och vill vara tydliga med att vi tycker olika. Denna interpellationsdebatt är viktig av en annan anledning, och det är att det är ett otroligt viktigt arbete som görs

Den nationella strategin, med nationella mål och åtgärder, ska tas fram innan COP 16, som äger rum i oktober i år. Det finns förslag från Naturvårdsverket som redovisades i november förra året, men sedan dess har ingenting hänt, fru ålderspresident. Bollen ligger hos regeringen.

Fru ålderspresident! Regeringens track record att leverera sent och tunt verkar hålla i sig på miljöområdet. Sedan avtalet slöts har regeringen ägnat sig åt att sänka miljöanslag och lägga enormt mycket energi på att stoppa restaureringslagen. Man har motarbetat omställningen till hyggesfritt och låtit avverkningen av fjällskogarna accelerera. Man har drivit på för ett överfiske i Östersjön och jobbat för ett mer intensivt ålfiske. Man har jobbat och jobbar i hela EU för att sänka skyddet av varg, lo, björn med flera hotade arter.

Med det här i åtanke ska man kanske se det som en framgång att miljöministern i alla fall inte förnekar biodiversitetsavtalets existens. Det är helt enkelt ett pinsamt stort glapp, fru ålderspresident, mellan å ena sidan fina ord och berättigat höga ambitioner och mål och å andra sidan det tillstånd som Sveriges natur befinner sig i och den inriktning som regeringen har valt för naturpolitiken.

Fru ålderspresident! Det är också skamligt med tanke på att Sverige är ett av världens rikaste länder. Genom miljöministern har vi, tillsammans med länder som har mycket sämre förutsättningar än vi, skrivit under på att vi ska klara målen. Ändå klarar regeringen inte att ta fram den nationella planen. Min fråga till miljöministern är: När kommer Sverige att kunna presentera sin nationella strategi?

Anf. 110 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Vi hör här att ledamoten Le Moine säger att det bara är retorik och fina ord bakom det jag som miljöminister gör.

Låt mig för det första upplysa ledamoten Le Moine om att det inte är ett avtal utan ett ramverk. För det andra heter det inte NBSAB, som det lät som att ledamoten sa, utan NBSAP. Regeringen arbetar också för fullt med att lägga fram den nationella planen.

Regeringen, i form av mig, var på plats när ramverket antogs. Jag var personligen utsedd av vår EU-grupp att tillsammans med min tyska kollega från det gröna partiet leda EU:s röst i en del av förhandlingarna. Jag har ett stort engagemang i detta arbete, och jag kan bara beklaga att ledamoten väljer att argumentera för sin sak på det här sättet. I stället för att lyfta fram vad Miljöpartiet anser är vettig politik och mäta den mot det arbete regeringen gör påstår hon att regeringen bara ägnar sig åt retorik och fina ord gällande naturpolitiken och arbetet med att stoppa artutdöendet.

Som ledamoten säkert är väl medveten om är mitt parti Liberalerna väldigt uppskattat för sin starka miljöpolitik, fru ålderspresident, och det är något som vi traditionellt sett ofta har kroat arm med Miljöpartiet för att arbeta med. Men om ledamoten vill kraftmäta mot det arbete jag genomför, hävda att det bara är

tomma ord och att regeringen bara försämrar allt det arbete som sker är det väl det jag får ägna mig åt att här bemöta, i stället för att diskutera hur politiken hade kunnat förbättras och utvecklas.

Den här regeringen, fru ålderspresident, satsar 3 miljarder på skydd och skötsel av värdefulla områden. Vi beslutar med jämna mellanrum om nya naturreservat och om utveckling av det skydd vi har både till havs och på land. Regeringen har upprättat ett arbete från Havs- och vattenmyndighetens sida med att på prov sätta upp en trälgräns längs Östersjöns kust, något som den tidigare regeringen inte lyckades med under sin långa tid vid makten. Man kom inte igång med att begränsa den trälning som sker i våra hav och vatten. Om Östersjön nu mår så illa kan jag ju undra hur det kommer sig att miljöpartistiska miljö- och klimatministrar inte lyckades komma åt trälningen under så många år.

Fru ålderspresident! Sverige har sedan länge bedrivit ett ambitiöst arbete på det här området. Vi arbetar för att skydda natur i hela vårt avlångs land, och vi arbetar även internationellt för att få fler länder att följa Sveriges exempel och upprätta miljömål som man kan följa upp samt bidra till att restaurera och behålla värdefull mark och natur både till havs och på land.

Sverige beslutade för 25 år sedan att upprätta miljömål, fru ålderspresident, och sedan dess har man arbetat vidare. Vissa av dessa miljömål är uppnådda och klara, och andra har vi en lång väg att gå för att lyckas med.

Det finns ett uppdrag som pågår, och vi behöver invänta Miljömålsberedningens betänkande, som kommer först i december. Skälet till att det inte går snabbare är helt enkelt att det var den förra regeringen som gav uppdraget. Detta är alltså en anledning till att det kommer att dröja med ett skyddsmål för land. Vi kommer helt enkelt att behöva vänta till december; det är ingenting som jag personligen kan påverka.

Vi arbetar alltså så snabbt vi kan, fru ålderspresident. Jag kan bara beklaga att ledamoten väljer att lägga vikt vid att ifrågasätta mitt engagemang i arbetet för biologisk mångfald, när jag exempelvis var på plats och såg till att det här ramverket, inte avtalet, blev så pass starkt som det blev.

Anf. 111 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru ålderspresident! För er som inte sett debatten från början eller har anslutit lite senare kan jag berätta att jag ifrågasatt regeringens implementering, kan man säga – att man inte har tagit fram den här nationella strategin. Där har jag nog trampat på en öm tå – därav det höga tonläget.

Jag skulle vilja säga att man kan skilja på sak och person. Jag tror nog säkert att miljöministern har ett personligt engagemang i detta. Problemet är att regeringen inte agerar på det. Det jag berättigat utgår från, som opposition, är att det inte kommer fram någon nationell strategi och att det inte kommer fram tillräckliga medel och finansiering.

På tal om finansiering pratar miljöministern varmt om 3 miljarder kronor. Man kan jämföra detta med

senaste gången Miljöpartiet fick igenom sin satsning; då var det 6 miljarder. Det handlar alltså om en halvering. Detta har fått väldigt stora konsekvenser.

Jag får många samtal från markägare som ringer mig med gråten i halsen och säger: Jag hade ingått det här avtalet om min vackra, skyddsvärda skog – jag vill bara skydda den. Man har inventerat och kommit fram till en deal, men sedan finns inte pengarna. Vad ska man göra? Människor tvingas att sälja sina gårdar och avsluta ett långt kapitel mot sin vilja för att pengarna inte finns där.

Det är detta som är väldigt paradoxalt. Man säger sig vilja värna markägare. Man pratar sig varm för dessa frågor, men man drar aktivt ned. Första året var det 70 procent, men på totalen har man nu jämfört med senaste gången vi satt och förhandlade halverat det här stödet.

Sedan blir jag lite fundersam när miljöministern säger att man pratar internationellt om de fantastiska miljömål vi har på området. Men faktum är att vi inte har något etappmål för biologisk mångfald, utan det löpte ut 2020. Sedan har man från myndighetsvärlden påtalat detta och sagt att vi behöver någon typ av förlängning och konkretisering när det gäller vad vi egentligen ska jobba med, vad som är vår målsättning. Detta är alltså oerhört brådskande.

Fru ålderspresident! Ett av de åtgärdsområden som regeringen och miljöministern själv är väldigt stolta över och har skrivit under på är att 30 procent av värdefulla och representativa ekosystem ska skyddas. Detta kräver att man också kan svara upp med finansiering.

Jag frågade riksdagens utredningstjänst hur det går med att införliva detta. Hur går finansieringen? Svaret jag fick var att i bästa fall, om man är väldigt optimistisk, kommer det att gå från 15,5 procent till 17,7 procent till 2030. Vi ska alltså 2030 vara uppe i 30 procent. Den samlade areal som i allra bästa fall, väldigt optimistiskt räknat, kommer att skyddas till det årtalet är alltså mycket mindre än den areal värdefull natur som kommer att kalavverkas.

Fru ålderspresident! Skyddstakten är ungefär 20 gånger lägre än avverkningstakten i Sverige. Det finns varken plan eller finansiering från regeringen och inte heller, tror jag, någon genuin vilja. Kanske finns den, fru ålderspresident, hos miljöministern själv, men i så fall delas den inte. Den ger nämligen ingen utväxling som vi kan ta del av.

Anf. 112 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Om ledamoten Le Moine menar allvar med att det faktum att jag inte ger tillräckligt mycket pengar för detta arbete innebär att jag inte är tillräckligt ambitiös och inte lyckas med det som ska genomföras undrar jag: Hur kommer det sig att den regering där Miljöpartiet hade ministerposten och var ett av två partier och därmed hade stor makt att påverka vad denna summa skulle landa på låg på – nu översätter vi från miljarder till miljoner, så nu får alla hänga med – 2 020 miljoner kronor 2020 medan den här

regeringen 2023, när det är ekonomiskt väldigt tufft för Sverige och vi har hög inflation och lågkonjunktur, lyckas lägga 2 600 miljoner kronor, det vill säga 580 miljoner kronor mer än Miljöpartiet lade 2020?

Om vi i stället tittar på detta år, när vi vet att det har blivit lite lättare och lite mer utrymme i budgeten, ser vi att vi för 2024 lyckas lägga 2 882 miljoner kronor, det vill säga 862 miljoner mer än Miljöpartiet lade 2020. Hur kommer det sig att man påstår att det skett kraftiga nedskärningar när man bara jämför med de två senaste åren, när det börjar närma sig val och det är fullt i ladorna och möjlighet att gasa på i ekonomin?

Kanske vore det lite mer ansvarsfullt att konstatera att Sverige under lång tid har tagit stort ansvar för att kunna skydda och upprätthålla skötsel av våra skyddsvärda områden och att detta är ett arbete som fortgår. Ibland påverkas det av ekonomi eftersom inte alla partier som Miljöpartiet väljer att låna 100 miljarder för att lyckas genomföra allt man vill i sin hittebudget som inte blir verklighet.

I statsbudgeten tar vi ansvar för de marginaler som finns, och det gjorde även Miljöpartiet när man satt vid makten och inte bara stod i talarstolen som opposition utan satt vid makten och hade miljöministerposten. Då, 2020, satsade man 580 miljoner kronor mindre än den här regeringen gjorde 2023 och 862 miljoner kronor mindre än den här regeringen gör 2024.

Anf. 113 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru ålderspresident! I sitt förra inlägg nämnde Romina Pourmokhtari att man har jobbat med miljömålen och om jag inte hörde fel också att man har uppnått dem. Då är min fråga: Vilka miljömål är det regeringen menar att man har uppnått? Detta är väldigt viktigt.

Det andra gäller detta med siffrorna. Jag får helt enkelt be Romina Pourmokhtari och hennes medarbetare att återigen titta på de siffror som finns i budgeten. Det kan man göra, och lägga fram tydliga jämförelser. Ta alltså gärna en kik på dem igen!

Förra mandatperioden gjorde vi en skogsutredning, som målade upp det som kallas för Sveriges eller Europas Amazonas – fjällskogarna. Det är ett enormt område. För att se till att detta inte bara blir önsketänkande måste man också svara upp med finansiering. Vi lade därför fram en budget, med en långsiktig plan, på sammanlagt 14 miljarder kronor. Dessa pengar blev det aldrig något av. De rycktes undan när Centerpartiet valde att stödja Sverigedemokraternas budget i stället. Dessa skogar har alltså tyvärr än i dag inte fått något skydd. Det är otroligt angeläget att miljöministern ser till att accelerera det här skyddet för att faktiskt skydda Sveriges Amazonas, som nu avverkas i väldigt snabb takt.

Sedan noterar jag att miljöministern tycker att det är härligt att sitta vid makten och tycker att det är något man kan njuta av. Jag får väl unna henne det. Men jag skulle inte vilja vara i miljöministerns skor med tanke på det parti man har gjort sig beroende av och hur de också använder sin makt för att förpesta hela diskussions- och debattklimatet, inte minst på sociala medier.

Allting har sitt pris, men det är inte ett pris som jag hade varit bekväm med att betala.

Anf. 114 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jag ser inga skäl till att återigen ta en kik på tabellerna där siffror jämförs, så som ledamoten Rebecka Le Moine efterfrågar att jag ska göra. Jag har dem här i min hand, om ledamoten vill titta för att upplysa sig om vad Miljöpartiet sysslade med när de själva hade makten och jämföra det med vad jag gör nu. Hon är varmt välkommen att titta på mina tabeller och diskutera arbetet med mig.

Om ledamoten undrar vilka av Sveriges miljömål som har uppnåtts sedan de fastställdes för 25 år sedan kan jag berätta att hotet mot ozonskiktet är avvärrt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:708 om arbetet för att stoppa utsläppen av PFAS

Anf. 115 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jytte Guteland har frågat mig vilka initiativ jag har tagit under året för att utsläppskällorna av PFAS ska minska och stoppas.

Eftersom det endast har gått några få månader sedan den senaste interpellationen på detta tema, 2023/24:322 *Skydd för människor och miljö från PFAS*, är svaret delvis detsamma som då. Jag förstår ju interpellantens önskan att saker ska ske snabbt på området, men det här är en problematik som det dessvärre tar tid att komma till rätta med.

PFAS är några av vår tids mest problematiska ämnen, och regeringen ser fortsatt mycket allvarligt på spridningen av högfluorerade ämnen i miljön och i livsmedelskedjan, där de kan utgöra en stor risk för människors hälsa och naturen. PFAS-ämnena är en stor och komplex grupp av ämnen, fler än tio tusen, med varierande egenskaper och en bred användning i samhället. Vissa av dessa ämnen kan ha skadliga effekter, både för människor och för miljön. Gemensamt för dem är att de är syntetiskt framställda och att de inte bryts ned eller bryts ned extremt långsamt till andra PFAS-ämnen. Många av ämnena är också vattenlösliga och mycket rörliga i mark, vatten och luft.

När det gäller det avgörande i Mark- och miljööverdomstolen som Jytte Guteland refererar till, som rör målet mellan Uppsala Vatten och Försvarsmakten, avstår jag och regeringen från att framföra några synpunkter då det vore mycket olämpligt att jag som regeringsföreträdare skulle uttala mig om enskilda mål. Jag kan även konstatera att Försvarsmakten har överklagat domen till Högsta domstolen och att den rättsliga prövningen därmed inte är helt avgjord. Regeringen följer naturligtvis fortsatt noga utvecklingen i de olika domstolsmål som rör PFAS, och så gäller även för detta ärende.

Regeringen fortsätter även Sveriges aktiva arbete nationellt, inom EU och internationellt för att fasa ut användning av PFAS-ämnen. En nyhet sedan januari i år är att PFAS-ämnen kommer att förbjudas i livsmedelsförpackningar i och med den nya EU-förordningen om förpackningar och förpackningsavfall som regeringen har arbetat med. Sverige har varit väldigt pådrivande i detta arbete, och vi är mycket nöjda med utfallet och att vi i varje fall har lyckats komma åt ett förbud mot PFAS i just livsmedelsförpackningar.

Regeringen fortsätter också driva på för att åtagandena i EU:s kemikaliestrategi ska genomföras. Inför ministermötet i mars i år diskuterade vi tillsammans med likasinnade länder bland annat frågan om PFAS i bekämpningsmedel och frågan om utfasning av PFAS. För att underlätta och påskynda arbetet samlas vi ofta innan EU:s ministermöten inleds för att diskutera hur vi på olika sätt kan hantera angelägna frågor. PFAS är en återkommande fråga i denna krets.

Förekomsten av PFAS i miljön och dricksvattnet är ett globalt problem. I Stockholmskonventionen, en internationell konvention med bestämmelser för att skydda människors hälsa och miljön från långlivade organiska föroreningar, POP, finns ett antal PFAS reglerade, och arbete med förslag på fler begränsningar pågår. Sverige och EU deltar aktivt i arbetet med Stockholmskonventionen. Kemikalieinspektionen lyfter även frågan om PFAS i flera av sina internationella samarbeten med länder utanför EU.

Regeringen har inte minst inom det nordiska samarbetet vid flera tillfällen lyft PFAS-frågan. I början av september i år kommer Sverige att stå värd för en nordisk PFAS-konferens där vi välkomnar deltagare från våra nordiska grannländer för att diskutera PFAS och utbyta erfarenheter. Det här är en konferens som jag valde att nämna vid ett tillfälle nyligen då de nordiska miljöministrarna samlades i Stockholm. Vi ser fram emot resultatet av detta arbete.

Anf. 116 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för det skriftliga svaret och för dagens redogörelse. Statsrådet har haft en aktiv fredag i kammaren.

Jag och Socialdemokraterna vill lyfta frågan om PFAS i miljön eftersom det är ett mycket allvarligt problem. Årligen hamnar 75 000 av evighetskemikalierna PFAS i miljön i Europa. Textilier, flourgaser och medicinsk utrustning står för merparten av utsläppen här. Under de senaste åren har allvarliga upptäckter gjorts om vilka miljöskandaler detta genererar, men också hur PFAS finns i vår vardag.

Stora upptäckter har även gjorts om hur dessa evighetskemikalier hamnar i våra kroppar. Det handlar om smink och deodorant, och det finns höga halter i vissa livsmedel. Man har bland annat upptäckt dem i kräftor. Medborgare får även i sig PFAS från giftigt vatten.

Jag tänker förstås på Kallinge, som är en av de stora miljöskandalerna i modern historia. Där har medborgarna nu fått rätt i domstol, men det är fortfarande en miljöskandal som påverkar människor här och nu, inte

minst i Kallinge. Kallingeföreningen har varit i riksdagen och berättat om det som har hänt och vilka enorma konsekvenser det får för liv och hälsa för väldigt många människor.

PFAS är potentiellt hormonstörande ämnen och kan också vara cancerframkallande. Kemikalierna kopplas till sköldkörtel- och fertilitetsproblematik. Det är därför ett folkhälsoproblem som vi nu bevittnar och som finns runt om oss hela tiden. Forskare har upptäckt att PFAS finns i snart sagt alla organ. Det senaste är att de även hittats i hjärnan. Det här är alltså mycket allvarligt.

I Sverige har Försvarsmakten använt PFAS i brandskum vid övningar i flera områden i vårt land. Men kemikalierna finns som sagt också i många produkter. Kemikalieinspektionen talar om tiotusentals produkter med PFAS.

Nyligen beslutade Mark- och miljööverdomstolen att Försvarsmakten ska betala för de kostnader som Uppsala Vatten hittills har haft på grund av PFAS-föroreningarna, det vill säga dem som Försvarsmakten har orsakat. Domen kommer säkert att bli vägledande i ytterligare domar framöver. Många kommuner är med om det här i detta nu.

Jag har därför ställt frågor till miljöministern om vad som görs. Jag noterar att hon säger att det görs en del saker. Det är till exempel glädjande att frågan har lyfts på nordisk nivå, på det sätt som ministern beskriver det. Det är viktigt att föra upp detta tillsammans med våra nordiska grannländer, som självfallet också är drabbade. Vi socialdemokrater välkomnar ett sådant ledarskap. Även det som sker på EU-nivå med livsmedelsförpackningarna är ett glädjande besked, och det är viktigt för att vi ska komma till rätta med framtida utsläpp.

Jag vill dock ändå få höra från statsrådet vilka slutsatser regeringen drar om forskningen om bland annat rening så att vi kan sanera där det redan är förorenat. Jag skulle också vilja höra hur man ser på frågan på EU-nivån. Kemikalieinspektionen har ju tillsammans med fyra andra länder lagt fram ett förslag om detta. Vad vill regeringen göra för att vi ska få ny lagstiftning på EU-nivå?

Anf. 117 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Stort tack till ledamoten Guteland för engagemanget i PFAS-frågorna! Det här är verkligen ett arbete som är av stor vikt. Jag är tacksam över att vi kan ha en så öppen och pågående diskussion om hur Sverige på bästa sätt kan hantera frågorna om PFAS-ämnen och spridningen i samhället av dem.

Angående frågan om hur vi avser att hantera det arbete som behöver ske inom EU och samarbetsmässigt kommer jag fortsatt att tillsammans med likasinnade länder driva på för att alla åtaganden i EU:s kemikaliestrategi ska fullföljas. Då handlar det om att reformera kemikalielagstiftningen, så att människor och miljö skyddas mot de mest skadliga kemikalierna. Men det handlar också om att rent konkret fasa ut

användningen av PFAS med stöd av nuvarande EU-regelverk och allra främst kemikalieförordningen Reach. Inom ramen för Reach tas det just nu fram ett förslag till förbud som täcker allt PFAS, och det är en mycket önskvärd utveckling.

Vi har en gemensam inre marknad. Vi vet att varor, människor och allt möjligt förflyttas inom EU i stor utsträckning. Därför vore det otroligt bra om vi kunde få bukt med den här frågan på EU-nivå. Sverige har varit väldigt drivande gällande ambitiösa kemikaliekraV – på den fronten och i alla forum där det har gått. Ett exempel på att vi har lyckats är den kommande EU-förordningen om förpackningar och förpackningsavfall. Där har Sverige fått till ett förbud mot PFAS i livsmedelsförpackningar i väntan på Reach. Jag är väldigt glad över att vi inte bromsar medan vi arbetar på för att det övergripande skyddet med förslag till förbud som täcker allt PFAS tas fram inom Reach utan arbetar på många av de sätt som går.

Den nutida användningen av PFAS gör att det i många fall finns en ansvarig verksamhetsutövare som är skyldig att avhjälpa eventuella skador som den egna verksamheten kan ha orsakat. Det är helt i enlighet med principen om att förorenaren betalar. Det betyder att den myndighet som är skyldig att utöva tillsyn över verksamheten behöver ställa krav på verksamhetsutövaren.

I de fall där det inte går att hålla någon ansvarig för en PFAS-förorening finns det möjlighet till statlig finansiering av saneringsåtgärder. Det sker genom Naturvårdsverkets saneringsanslag. Detta menar vi är bra. Vi hoppas att man kommer att kunna identifiera alla de platser där föroreningar har skett, så att man även kan hantera dem. Just i det syftet finns ett uppdrag som Statens geotekniska institut, SGI, arbetar med och som gäller forskning och effektiv kunskapsspridning om PFAS-förorenade områden.

Utöver det har SGU, Sveriges geologiska undersökning, i uppdrag att genomföra åtgärder i statligt förorenade områden. Dessutom har MSB vägledning om hur släckvatten och skumvätskor ska hanteras för att undvika PFAS-bitarna. Alla de olika statliga myndigheter som arbetar med PFAS-frågor samarbetar också i ett nätverk för att hantera den problematik som finns.

Fru ålderspresident! Om EU-kommissionen inte lever upp till sina åtaganden utesluter jag inte att nationella begränsningar skulle kunna aktualiseras. Men som det ser ut i nuläget är min bedömning att våra myndigheter på grund av den inre marknaden behöver lägga all sin kraft på att få fram EU-begränsningen. Där ligger förhoppningen just nu. Vi följer det här väldigt noga.

Anf. 118 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar ännu en gång för svaret från statsrådet. Mitt parti delar åsikten att det är otroligt viktigt att på EU-nivån få till lagstiftning som är bättre och mer heltäckande. Förra året lämnade som sagt Kemikalieinspektionen ett förslag på hur drygt tio tusen PFAS-kemikalier skulle kunna omfattas av ett

EU-direktiv på området. Fyra myndigheter från andra EU-länder är också med på hur det skulle kunna se ut. Det handlar om att både begränsa och förbjuda användning av dessa kemikalier. Det här är nog det mest ambitiösa och bästa sättet att reglera PFAS inför framtiden för att minska föroreningarna framöver. Där delar jag absolut statsrådets åsikt.

Däremot skulle det behövas en snabbare politisk drivkraft på EU-nivån. Även om myndigheterna har det här samarbetet och har idéer om hur lagstiftningen skulle kunna se ut behövs det en politisk agenda. Statsrådet är såklart medveten om att det finns stark lobbyism emot detta. Det finns en ovilja från vissa bakåtsträvande företag och andra som kortsiktigt kan tjäna pengar på det eller som inte ser värdet av att ställa om med produkter som skulle kunna se ut på ett annat sätt framöver. Det är viktigt att få till en politisk drivkraft och att ministrarna i hela EU driver på, så att den här mandatperioden blir mer framgångsrik när det handlar om kemikaliepolitiken i allmänhet och PFAS i synnerhet. Det är en uppmaning till statsrådet att se till att få till stånd ett sådant samarbete, så att vi kan få till de här förbuden och begränsningarna.

När det gäller sanering är det också bra att det görs ett arbete hos myndigheterna. Men troligtvis skrapar vi bara på ytan just nu. Det är förmodligen betydligt värre än vad det kan se ut som; det finns antagligen föroreningar i andra områden än dem som redan är upptäckta. I många samhällen, inte minst nära militära övningsfält, märker man nu att mark och vattendrag är förorenade.

Det här är en nationell angelägenhet. Det är oerhört viktigt att skydda befolkningen och folkhälsan och få till ett arbete för att kontrollera vilka områden det är som kan tänkas vara förorenade, så att detta inte är någonting man kommer på många år efteråt när barn redan har druckit vatten som är farligt eller giftigt eller till exempel gravida kvinnor utsatts för detta. Jag vill fråga statsrådet vad man gör i arbetet för att se till att identifiera vilka människor som är drabbade i dag. Det arbetet är inte ens förebyggande – utsläppen har ju redan skett.

Slutligen vill jag säga något om arbetet med att sanera. Forskare säger nu att det till exempel finns våtmarksväxter som kan användas i större utsträckning vid de vattendrag som är förorenade och att de kan komma åt så mycket som 40 procent av ämnena. Det skulle vara väldigt bra om det finns en idé från regeringen om hur vi kan hjälpa till här, så att vi får till de bästa teknikerna för att sanera de utsläpp som redan har skett. Det handlar verkligen inte bara om att förbjuda PFAS, utan vi måste också få bort så mycket som möjligt i de redan förorenade områdena.

Anf. 119 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Nu var det väldigt många frågor som hann komma i det långa anförandet, men jag ska försöka besvara dem efter bästa förmåga.

Det som regeringen avser att göra på internationell nivå inom EU för att politiskt visa på handlingskraft i denna fråga är allra främst att fortsätta driva på för att alla åtaganden i EU:s kemikaliestrategi ska fullföljas. Där har vi helt enkelt ett beslut och en ram att utgå från och trycka på för. Även om det sker ett intensivt arbete för att stoppa den här utvecklingen kommer inte vi ansvariga ministrarna, som har likasinnade ståndpunkter och arbetar tillsammans, att växla ned på vårt arbete för att lyckas få fram den här utvecklingen utan tvärtom växla upp det. Sverige har varit väldigt drivande för att i de relevanta sammanhangen lyfta upp PFAS-förbud även inom ramen för andra direktiv eller förordningar. Återigen är PPWR ett exempel på att ett sådant arbete har skett med framgång; Sverige har fått igenom ett förbud mot PFAS-användning i livsmedelsförpackningar.

Det finns såklart en himla massa olika aspekter på hur man identifierar skadade områden på bästa sätt. Som jag nämnde i mitt tidigare anförande finns det ett uppdrag om att forska och hitta effektiv kunskaps-spridning om PFAS-förorenade områden.

Det är ett arbete som inte blir proaktivt, som ledamoten själv nämnde, utan snarare fortsatt reaktivt. Men det är ändå ett arbete som blir väldigt viktigt, nämligen att se till att vi identifierar de förorenade områdena.

Det finns ett uppdrag att genomföra åtgärder på förorenade statliga områden. Det finns även en möjlighet att söka medel hos Naturvårdsverket för andra förorenade områden.

Herr talman! Sedan var det frågor om varför det tar så lång tid att genomföra arbetet. Jag måste påpeka att EU:s och Sveriges arbete ändå ger resultat.

Steg för steg har vi sett framsteg och på olika sätt lyckats begränsa olika grupper av PFAS. Under 2023 trädde exempelvis i kraft en begränsning av gruppen för PFCA. Det är 200 olika ämnen som bland annat används i textilier och brandsläckningsskum.

I april 2024, väldigt nyligen, röstade medlemsländerna också igenom ett förbud mot en annan grupp av PFAS-ämnen, nämligen PFHxA, som bland annat används i material som är i kontakt med livsmedel och i kläder. Det finns långt framskridna förslag på förbud av all användning av PFAS i brandskum. Det sker ett arbete.

Det begränsningsförslag som man arbetar med för all typ av PFAS är någonting som vi är väldigt måna om. Det handlar om att lyckas begränsa ämnena på hög nivå och i den bredd och variation som finns inom ämnena.

Det är någonting som nu behandlas av Europeiska kemikaliemyndigheten, Echa. Det är ett väldigt omfattande begränsningsförslag som har lagts fram. Det vet ledamotens såklart själv. Det har genererat fler än 5 600 kommentarer från över 4 400 organisationer som myndigheten nu hanterar.

I normala fall ska det hanteras inom ett år. Men tyvärr verkar det ta lite längre tid. Det tar tid av flera olika skäl. Men regeringen avser att fortsatt skapa

politiskt tryck och att i alla möjliga sammanhang lyfta fram behovet av att lyckas med begränsningen och att fullfölja det man i princip redan har uttalat att man ska.

Anf. 120 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för beskrivningen av läget och vad regeringen gör. Jag noterar att vi har samsyn om att det är angeläget. Det är flera delar där vi kan jobba gemensamt.

Vi från Socialdemokraternas sida tänker att det är viktigt att vi arbetar gemensamt för att få till ett PFAS-förbud och PFAS-begränsningar som innebär att vi får till politiska överenskommelser så långt som för hela EU.

Därmed kan EU också förmodligen bli en väldigt viktig aktör globalt. Detta är problem som hela världen ställs inför eller kommer att ställas inför. Dessa ämnen finns i så stor utsträckning i produkter som omger oss människor och därmed i vår miljö.

Jag vill avslutningsvis säga att det krävs ett politiskt tryck här. Den som följer eller agerar i klimatfrågor, precis som miljö- och klimatministern gör, vet att det krävs politiskt tryck i klimatfrågorna. Det är ändå frågor som ofta är debatterade.

När det gäller kemikaliepolitiken kommer det att krävas politiskt tryck för att det ska bli verklighet. Det gäller att frågorna lever i den offentliga debatten så att det verkligen blir ett momentum för lagstiftare både i den här församlingen och i Europaparlamentet att få till de här begränsningarna. Det är så viktigt för svenska folkets hälsa.

Jag vill avslutningsvis påtala vikten av att registrera i hela landet var någonstans människor kan vara drabbade så att det inte uppkommer löpande som skandaler. Det gäller att myndigheter agerar mer proaktivt för att se var det kan finnas områden som redan i dag är drabbade. Det är viktigt för att så snabbt som möjligt sanera områden och hjälpa de människor som i dag är drabbade.

Anf. 121 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Återigen tack till ledamoten!

Jag delar helt bilden av problemlinjen som PFAS-ämnena utgör. Det är extremt allvarligt. Det är väldigt viktigt att vi kommer åt PFAS-föreningarna.

Man kan bara beklaga att vi förstod och hade kunskapen så pass sent om hur allvarligt de påverkar både människors hälsa och vår miljö. Det gäller ändå att lägga ett ordentligt arbete på att komma åt detta.

Regeringen har beslutat om flertalet uppdrag med återrapporteringskrav från olika myndigheter kombinerat med särskild finansiering.

Naturvårdsverket har ansvaret att stärka den nationella samordningen och se till att vägledningen om spridningen ökar så att vi kan stoppa den i så hög utsträckning som möjligt. Där har Naturvårdsverket det övergripande ansvaret.

Utöver det är det väldigt många myndigheter som på olika sätt arbetar med detta. Man kan vända sig till

tillsynsmyndigheterna. SGI jobbar med att ha en effektiv kunskapspridning. SGU arbetar med att genomföra åtgärder. MSB arbetar också med vägledning. Arbetet pågår för fullt på nationell nivå.

Jag tar till mig av tankarna från ledamoten om att ytterligare växla upp det arbetet. Vi ska se över hur det går till och vad vi kan göra ytterligare på nationell nivå.

Sedan är det frustrerande nog så att det är först när kommissionen har lagt fram sitt förslag som Sverige och andra länder kommer in i den formella processen och kan ha ståndpunkter.

I det skedet kommer vi att försöka bidra till att det går så snabbt som möjligt genom att vara väl pålästa och beredda med konstruktiva ändringsförslag så att det går så fort som det bara kan gå att få till ett förbud mot alla PFAS-ämnena.

Slutligen vill jag bara nämna att jag kommer att fortsätta att driva på med likasinnade länder. Sverige har varit drivande och ambitiöst i kemikaliefrågor nu under lång tid. Det är ett arbete som jag avser att fortsätta med.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Motioner

med anledning av prop. 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater
2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V)
2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP)

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 23 maj

2023/24:781 Anonyma konton och biståndspolitik

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:782 Arbetet mot våld i nära relation

av *Sofia Amløh* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:783 Demokrati- och rättighetsfrågor i norra Sverige

av *Elsa Widding* (-)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:784 Hotbilden mot Sverige

av *Elsa Widding* (-)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 23 maj

2023/24:931 Utsläppsförbud av skrubbevatten i svenskt territorialvatten

av *Stina Larsson (C)*

till statsrådet *Andreas Carlson (KD)*

2023/24:932 Situationen i norra Syrien

av *Niklas Karlsson (S)*

till utrikesminister *Tobias Billström (M)*

2023/24:933 Fiberbolag som orsakar skada

av *Anders W Jonsson (C)*

till statsrådet *Andreas Carlson (KD)*

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 13.06.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med
§ 7 anf. 84 (delvis),
av tjänstgörande ålderspresidenten *Margareta Cederfelt*
därefter till och med § 12 anf. 119 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Särskild debatt om fortsatt stöd till Ukraina	1
Anf. 1 MORGAN JOHANSSON (S)	1
Anf. 2 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	1
Anf. 3 MORGAN JOHANSSON (S)	2
Anf. 4 ARON EMILSSON (SD)	2
Anf. 5 HANNA GUNNARSSON (V)	3
Anf. 6 MARTIN ÅDAHL (C)	3
Anf. 7 MIKAEL OSCARSSON (KD)	4
Anf. 8 EMMA BERGINGER (MP)	4
Anf. 9 FREDRIK MALM (L)	4
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	5
Anf. 11 MORGAN JOHANSSON (S) replik	5
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik	5
Anf. 13 MORGAN JOHANSSON (S) replik	5
Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik	6
Anf. 15 MARTIN ÅDAHL (C) replik	6
Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik	6
Anf. 17 MARTIN ÅDAHL (C) replik	6
Anf. 18 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik	6
Anf. 19 EMMA BERGINGER (MP) replik	6
Anf. 20 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik	7
Anf. 21 EMMA BERGINGER (MP) replik	7
Anf. 22 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik	7
Anf. 23 MORGAN JOHANSSON (S)	7
Anf. 24 ARON EMILSSON (SD) replik	7
Anf. 25 MORGAN JOHANSSON (S) replik	8
Anf. 26 ARON EMILSSON (SD) replik	8
Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S) replik	8
Anf. 28 MARTIN ÅDAHL (C) replik	8
Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik	8
Anf. 30 MARTIN ÅDAHL (C) replik	8
Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik	9
Anf. 32 ARON EMILSSON (SD)	9
Anf. 33 MARTIN ÅDAHL (C) replik	9
Anf. 34 ARON EMILSSON (SD) replik	9
Anf. 35 MARTIN ÅDAHL (C) replik	10
Anf. 36 ARON EMILSSON (SD) replik	10
Anf. 37 EMMA BERGINGER (MP) replik	10
Anf. 38 ARON EMILSSON (SD) replik	10
Anf. 39 EMMA BERGINGER (MP) replik	10
Anf. 40 ARON EMILSSON (SD) replik	10
Anf. 41 FREDRIK MALM (L) replik	11
Anf. 42 ARON EMILSSON (SD) replik	11
Anf. 43 FREDRIK MALM (L) replik	11
Anf. 44 ARON EMILSSON (SD) replik	11
Anf. 45 HANNA GUNNARSSON (V)	11
Anf. 46 FREDRIK MALM (L) replik	12
Anf. 47 HANNA GUNNARSSON (V) replik	12
Anf. 48 FREDRIK MALM (L) replik	12
Anf. 49 HANNA GUNNARSSON (V) replik	12
Anf. 50 MARTIN ÅDAHL (C)	12
Anf. 51 MIKAEL OSCARSSON (KD)	12
Anf. 52 MARTIN ÅDAHL (C) replik	13
Anf. 53 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	13
Anf. 54 MARTIN ÅDAHL (C) replik	13
Anf. 55 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	13
Anf. 56 EMMA BERGINGER (MP) replik	13

Anf. 57 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik.....	13
Anf. 58 EMMA BERGINGER (MP) replik	14
Anf. 59 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik.....	14
Anf. 60 EMMA BERGINGER (MP).....	14
Anf. 61 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik.....	14
Anf. 62 EMMA BERGINGER (MP) replik	14
Anf. 63 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik.....	14
Anf. 64 EMMA BERGINGER (MP) replik	15
Anf. 65 FREDRIK MALM (L) replik	15
Anf. 66 FÖRSTE VICE TALMANNEN	15
Anf. 67 EMMA BERGINGER (MP) replik	15
Anf. 68 FREDRIK MALM (L) replik	15
Anf. 69 EMMA BERGINGER (MP) replik	15
Anf. 70 FREDRIK MALM (L).....	15
Anf. 71 MORGAN JOHANSSON (S) replik	16
Anf. 72 FREDRIK MALM (L) replik	16
Anf. 73 MORGAN JOHANSSON (S) replik	16
Anf. 74 FREDRIK MALM (L) replik	16
Anf. 75 MARTIN ÅDAHL (C) replik	16
Anf. 76 FREDRIK MALM (L) replik	16
Anf. 77 MARTIN ÅDAHL (C) replik	16
Anf. 78 FREDRIK MALM (L) replik	17
Anf. 79 EMMA BERGINGER (MP) replik	17
Anf. 80 FREDRIK MALM (L) replik	17
Anf. 81 EMMA BERGINGER (MP) replik	17
Anf. 82 FREDRIK MALM (L) replik	17
Anf. 83 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	17
§ 2 Justering av protokoll.....	18
§ 3 Avsägelse.....	18
§ 4 Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott	18
§ 5 Anmälan om granskningsrapport.....	18
§ 6 Ärenden för bordläggning	18
§ 7 Svar på interpellation 2023/24:723 om vallöftet om betald polisutbildning	19
Anf. 84 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	19
Anf. 85 RASMUS LING (MP).....	19
Anf. 86 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	20
Anf. 87 RASMUS LING (MP).....	20
Anf. 88 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	21
Anf. 89 RASMUS LING (MP).....	21
Anf. 90 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	22
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:756 om Kriminalvården	22
Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	22
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:546 om vägen till nettonoll	23
Anf. 92 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	23
Anf. 93 JYTTE GUTELAND (S).....	23
Anf. 94 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	23
Anf. 95 JYTTE GUTELAND (S).....	24
Anf. 96 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	24
Anf. 97 JYTTE GUTELAND (S).....	25
Anf. 98 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	25
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:628 om återvätning av våtmarker.....	25
Anf. 99 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	25
Anf. 100 JOAKIM JÄRREBRING (S).....	26
Anf. 101 REBECKA LE MOINE (MP)	26
Anf. 102 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	27
Anf. 103 JOAKIM JÄRREBRING (S).....	27
Anf. 104 REBECKA LE MOINE (MP)	28
Anf. 105 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	28

Anf. 106 JOAKIM JÄRREBRING (S).....	28
Anf. 107 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	29
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:687 om biodiversitetsavtalet....	29
Anf. 108 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	29
Anf. 109 REBECKA LE MOINE (MP)	29
Anf. 110 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	30
Anf. 111 REBECKA LE MOINE (MP)	30
Anf. 112 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	31
Anf. 113 REBECKA LE MOINE (MP)	31
Anf. 114 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	32
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:708 om arbetet för att stoppa utsläppen av PFAS	32
Anf. 115 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	32
Anf. 116 JYTTE GUTELAND (S).....	32
Anf. 117 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	33
Anf. 118 JYTTE GUTELAND (S).....	33
Anf. 119 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	34
Anf. 120 JYTTE GUTELAND (S).....	35
Anf. 121 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	35
§ 13 Bordläggning	35
§ 14 Anmälan om interpellationer	35
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar	35
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 13.06.....	36